

ב' סיון תשפ"ו

דבר האירחוד

בשני בסיון נולד
רבינו הקדוש

אונזער מתנה
פאר הייליגען
בעל הילולא!

אשר קדשנו במצותיו
וצונו לעסוק
ב"דברי תורה"

דער מונקאטשער
וואונדער-רבי
איך סאטמאר

א אידיש קינד
זאגט נאר אמת

דער זון וואס איז
געבליבן לעבן

סיום הטי"ס • סיום והתחילת ספר דברי תורה

בשם ד' נתחיל
לטובה, לעסוק
בדברי תורה
באהבה! ויהיה
נא בהצלחה,
יזל רוב ברכה,
ממזל לא עילאה
למזל לא תתאה!

ברכת רבינו הקדוש זי"ע בריש ספרו דברי תורה מהדורא רביעאה

תורה ואמת

הצצה פנימית אל ספרי הקודש של
בעל ההילולא, אשר זכו לראות
אור בתקופה האחרונה בעה"ת

בששני בסיון נולד רבינו הקדוש

אבער די גמרא פירט אויס: "ולא היה יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד" - המן הרשע האט נישט געוואוסט אז אין דעם זעלבן טאג וואס משה רבינו איז נפטר געווארן, איז ער אויך געבוירן געווארן.

און עס איז באקאנט די פליאה: האט דען המן נישט געוואוסט אז משה רבינו איז אויך געבוירן געווארן אין ז' אדר, ווייל דער אייבערשטער איז ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום (ראש השנה יא, א)?

ברענגט רבינו שליט"א די ווערטער פון זיין הייליגן זיידן, דער ייטב לב זי"ע, וואס טייטשט אויס אז דער עומק פון הדברים אין דעם לשון חז"ל - "שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד" - איז נישט בלויז אז משה רבינו איז מיט 120 יאר פריער געבוירן געווארן ז' אדר, נאר אז טאקע אין דעם זעלבן טאג פון זיין הסתלקות איז ער ווידער געבוירן געווארן. ווייל צדיקים לעבן ווייטער דורך

אין דער הערליכער סעריע פון ערשיינונגען מתורת ומאמרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, דורך דער מונקאטשער "הוצאת אמת", האבן מיר אויך זוכה געווען צום קונטרס "מאמרי ל"ג בעומר" - וואס האט דערקוויקט דעם נפש הרוחני פון אנשי שלומינו אינעם הייליגן טאג, דער יומא דהילולא פון התנא האלקי רבי שמעון בן יוחאי.

צווישן די הייליגע און רייכע מאמרים איז דא א תורה אין וואס רבינו שליט"א שטעלט זיך אויף דעם שטיקל פונעם זמר "בר יוחאי": "אשרי יולדתך, אשרי העם הם לומדיך". רבינו שליט"א באלייכט די ווערטער מיט א טיפן יסוד, אויפן סמך פון די ווערטער פון חז"ל אין מסכת מגילה (יג, ב): ווען המן הרשע האט געזען אז זיין גורל איז אויסגעפאלן אויף חודש אדר, האט ער זיך גאר שטארק געפריידט. ער האט געזאגט: דער חודש איז דאך דער חודש אין וועלכן משה רבינו איז נפטר געווארן, ממילא איז דאס (חלילה) נישט קיין גוטער זמן פאר כלל ישראל.

אין דעם זעלבן טאג פון
 זיין הסתלקות איז ער
 ווידער געבוירן געווארן.
 ווייל צדיקים לעבן ווייטער
 דורך זייער תורה. ווען
 תלמידים און דורות
 שפעטער לערנען זייערע
 דברי תורה, זאגן שמועות
 מפייהם, און זייער ליפן
 איז דובבות בקבר -
 ווערט דער צדיק כביכול
 שטענדיג נאכאמאל
 געבוירן. דער כח פון זיין
 נשמה, זיין תורה, זיין אור,
 ווערט נתחדש אויף דער
 וועלט.

לערנען דעם הייליגן ספר "דברי תורה" פונדאסני, עס
 איז טאקע דעם מחזור השביעית צו לערנען דעם ספר
 בכח הרבים דעדיפא, אבער עס איז דערביי נישט חל
 קיין התיישנות, ווייל "דברי תורה חביבין על לומדיהן כל
 שעה ושעה כשעה ראשונה" (עירובין נד, ב). יעדעס מאל
 מען לערנט "דברי תורה" זעהט מען באשיינפערליך אז
 "דברי תורה כל זמן שאדם הוגה בהן מוצא בהן טעם"
 (עירובין שם).

דער זעלבער קול התורה וואס האט אמאל
 ארויסגעקלונגען פון זיין הייליגן מויל, קלינגט ווייטער
 אפ אין זיינע בתי מדרשים, און אין די הערצער פון
 אנשי שלומינו תלמידים וחסידים הדבקים באילנא דחיי
 קדישא.

בזמן התאספות כל הקהל הקודש בצל הקודש, ווען
 חסידים קומען זיך צונויף מיט איין ציל און איין רצון
 - זיך נאכאמאל מקבל צו זיין להדבק בדרכו ובמשנתו
 הטהורה, מען באפעסטיגט דעם קשר און דביקות צום
 אילנא דחיי קדישא, צו זיצן און וויילן בצל דמהימנותא,
 און מען נעמט זיך אויך אונטער צו לערנען כאיש אחד
 בלב אחד דעם הייליגן ספר "דברי תורה" צווישן די
 אנדערע ספרים פון הייליגען מנחת אלעזר זי"ע, זעט
 מען באשיינט און קלאר ווי זיין תורה רעדט. זיין אור
 שיינט. זיין דרך הקודש לעבט אין אונז. און זיין הייליגע
 השפעה איז קאי וקיימא לדור דורים. ולאורו נסע ונלך.

זייער תורה. ווען תלמידים און דורות שפעטער לערנען
 זייערע דברי תורה, זאגן שמועות מפייהם, און זייער ליפן
 איז דובבות בקבר - ווערט דער צדיק כביכול שטענדיג
 נאכאמאל געבוירן. דער כח פון זיין נשמה, זיין תורה, זיין
 אור, ווערט נתחדש אויף דער וועלט.

מיט דעם טייטשט רבינו שליט"א דעם לשון פונעם פייטן:
 "אשרי יולדתך" - גליקליך איז דער וואס געבוירט דיר!
 ער איז נישט נאר משבח זיינע עלטערן וואס האבן איהם
 איין מאל אראפגעברענגט אויף די וועלט. נאר דער וואס
 בהוה, שטענדיג, ברענגט דעם צדיק אויף דער וועלט.
 ווער איז דאס? אויף דעם ענטפערט דער פייטן: "אשרי
 העם הם לומדיך". דאס פאלק, די דורות, די תלמידים
 וואס לערנען זיין תורה - זיי זענען די "יולדתך".

"בשני בסיון מת רבינו הקדוש".

אבער מיר, חסידים, ולומדי תורתו הקדושה, ווייסן אויך:
 "בשני בסיון נולד רבינו הקדוש".

אין דעם טאג ווערט דער הייליגער מנחת אלעזר זי"ע
 נאכאמאל געבוירן.

דער טאג ב' סיון איז ביי אונז מונקאטשער חסידים א
 טאג פון א הייליגע דערהויבנקייט און טיפע התקשרות.

עס איז שוין פארלאפן אזא לאנגע תקופה זינט רבינו
 הקדוש האט פארלאזט דעם עולם השפל, און מיט אים
 איז שוין אוועקגעגאנגען "כל הדור ההוא". עס איז שוין
 נישט געבליבן צווישן אונז אויגן וואס האבן זוכה געווען
 צו זעהן דעם הייליגן מנחת אלעזר זי"ע בחיים חיותו, צו
 הערן א תורה פון זיין הייליגע מויל, און זיך דערווארעמען
 ביי זיין שלהבת אש קודש. מיר שטייען שוין ביים ניין און
 אכציג'טע "יום שבו מת רבינו הקדוש".

אבער אין די זעלבע צייט איז דער טאג א "יום שבו נולד
 רבינו הקדוש". יעדעס יאר, ווען עס קומט דער יום
 המיוחס ב' סיון, און אפילו אין די טעג פאר דעם, ווען
 חסידים גרייטן זיך מיט התעוררות און געגועים צום
 הייליגן טאג, הייבט זיך אן א פרישע התחדשות. מען
 נעמט ווידער אריין אין הארץ זיינע הייליגע דיבורים,
 מען לעבט מיט זיינע הנהגות, זיין מסירת נפש פאר
 קדושת ישראל און קדושת התורה, אלעס מיט א
 פרישקייט "כאילו היום ניתנו מסיני". דערמיט שפירט
 מען ווי דער הייליגער מנחת אלעזר זי"ע איז נישט קיין
 זכרון פון אמאל, נאר א לעבעדיגע כח איז חי וקיים עד
 היום הזה, תחת השראתו והדרכתו פון יבדל לחיים טוב
 ארוכים ממלא מקומו וממשיך דרכו בקודש, עטרת
 ראשינו ותפארתנו רבה"ק שליט"א.

ובפרט דעם יאר, ווען אינעם היינטיגן יומא דהילולא
 וועט מען זוכה זיין אפצו צייכענען דעם זעקסטן סיום
 פון זיין "חיבור נחמד", דער הייליגער ספר "דברי
 תורה", וואס איז געווארן פאר די תלמידים וחסידים א
 קביעות'דיגער מעין מים חיים, דורכ'ן לערנען יעדן טאג
 תמידין כסדרן כפי הוראת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א.
 בהאי יומא דקא גרים וועט מען ווידעראמאל אנהויבן

אורנוזער מתנה הריקלגען בעל

נאך אונז, מחיל אל חיל, פון מהדורא צו מהדורא, האט מען געלערנט מיט א קביעות לויטן אנגעצייכנטן לוח, ביזן ענדיגען דעם גאנצן ספר הקדוש מיט אירע ניין מהדורות און ניין הונדערט זיבן און זיבעציג אותיות, בעצם היום הזה, ב' סיון ה'תשפ"ו.

ווער קען דען אפשאצן די גרויסקייט פון אט דעם מתנה. ווי קען מען ריכטיג אויסמאלן וואס דאס באדייט, אז מען דערלעבט אזא מאורע ווי הונדערטער חסידים זענען אינאיינעם מסיים דעם ספר הקדוש דברי תורה, בהאי יומא דקא גרים, אינעם יומא דהילולא פון דער מחבר הספר, מרן רבינו הקדוש זי"ע. קען מען זיך דען פארשטעלן דעם געוואלדיגן נחת רוח וואס מען טוט דערמיט שאפן פאר אונזער הייליגען רבי'ן זי"ע? מיר זענען סמוך ובטוח, אז איש כמתנת ידו וועט זוכה זיין צו ברכת ד', וואס דער הייליגער מנחת אלעזר זי"ע וועט אלס אות הוקרה מאציל זיין אויף אונז אלע.

אבער די מתנה וועט זיין צוויי פאכיג, ביים מסיים זיין דעם ספר הקדוש דברי תורה, וועלן מיר אלע אויסרופן און זאגען: "הדרן עלך ספר דברי תורה והדרך עלן, דעתן עלך... ודעתך עלן..."

זעלבסט אנטפאנגן, ביומא דהילולא דיליה.

עס איז ידוע, אז אין א "יומא דהילולא", קומט דער צדיק משמי מרומים, פון די הויכע הימל'ן, פון די היכלות אין גן עדן, אראפ דא צו אונז בהאי עלמא, צווישן זיינע אנ"ש, תלמידים וחסידים. אויפן וועג צו די העכערע עולמות, קומט דער בעל הילולא פוקד זיין זיינע קינדער, עדת צאן מרעיתו, וואס זענען אין איהם מקושר, גייען אין זיינע ריינע דרכים און לערנען זיין הייליגע תורה.

אין דעם היינטיגען יומא דהילולא, ב' סיון ה'תשפ"ו, וועלן מיר זוכה זיין צו מקבל זיין פניו המאירים מיט די גרויסע מתנה און בשורה טובה, אז אין דעם טאג האבן הונדערטער חסידים ואנשי מעשה בכל קצוי תבל, זוכה געווען אפצורעכטן א 'סיום' אויף זיין הייליגען גרויסן ספר "דברי תורה".

יום ב' סיון תשפ"ג, האט מען בצוותא חדא ווידערמאל אנגעהויבן לערנען דעם טעגליכן קביעות שיעור אין "דברי תורה" כפי קריאתו ובקשתו פון כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, זייענדיג דאס זעקסטע מאל וואס אנ"ש האבן זיך מתאחד געווען צו ערפילן רצון צדיק. גאנצע דריי יאר, טאג נאך טאג, אות

עס איז פאר אונז אלע באקאנט, די גרויסע און הייליגע שאיפה פון רבינו הקדוש בעל מנחת אלעזר זי"ע, ער זאל זוכה זיין ביים לעבן צו פארפאסן און ענדיגען צען חלקים פון זיין ספר הקדוש "דברי תורה". רבינו זי"ע האט געהאט מגלה געווען פאר זיינע נאנטע מענטשן, זיין גרויס התשתוקקות ער זאל זוכה זיין דאס צו קענען ענדיגען, איינבידן אין א גאלדענעם באנד, און דאס ברענגען 'שי למורא' - א מתנה פארן מלך המשיח!

אין זיינע לעצטע חדשים אויף די וועלט, האט דער הייליגער מנחת אלעזר זי"ע זיך אויסגעדרוקט נישט איין מאל: **איך בין זיכער, אויב איך וועל זוכה זיין מיטן אויבערשטנס'ס הילף, צו קענען ענדיגן דעם צענטן מהדורא פון 'דברי תורה', וועל איך קענען שענקן אלע צען מהדורות אלס מתנה פאר משיח צדקנו!**

ליידער האט רבינו זי"ע נישט זוכה געווען דערצו, ועדיין לא נושענו. אבער מיט אט דעם הייליגען חפץ, וואס איז ביי איהם געווען אזוי טייער און ווערדפול, וועלנדיג דאס שענקן פאר א מתנה ביים אנטפאנגען משיח בן דוד, וועלן מיר חסידים איהם

פאהרן

הילקוליא!

בעת שכ"ק אא"ו זי"ע הוציא לאור מהדורא קמא של הדברי תורה (בשנת תרפ"ב) ברך (ב"אקדמות מילין") אשר קדשנו במצוותיו וצונו לעסוק בדברי תורה. וכוונתו, בסוף מעשה במחשבה תחלה, שיהיה ספר זה מוקדש לפלפל ולחדש ולעשות קשומי כל"ה לשכינה הקדושה, מדת מלכות, תורה שבעל פה קרינן ליה, ובתיבות "בדברי תורה" כיוון שהוא עולה כמנין דוד מלך ישראל ח"י וקיי"ם, עיין שם.

ובזה פתח לנו פתח כחורו של מחמט, לראות דרכו את פתחו של אולם, היא שאיפתו הקדושה, לזכות ולגמור בחיים חיותו בעלמא הרין עשרה חלקים של הדברי תורה, אשר יהיו לו לעשר קרנות, מול עשר קרנות של החיה הרביעית מלכות אדום הרשעה שחזה דניאל בחלום, דכתיב בה (דניאל ג: 18) והיא משניה מן כל חיותא די קדמיה וקרנין עשר לה, וכנגדן אמר דוד המלך (תהלים ע"א) וכל קרני רשעים אנדע תרוממנה קרנות צדיק (עיין סוכה נב, ג). ורצונו הקדוש של אא"ו היה לזכות ולהביאם ש"י למורא (תהלים ע"ב), מתנה למשיח צדקנו, כרוך בכריכת זה"ב (בגמטריא דוד), ובאשורו הקדוש אמר "אם אוכה לזו, ברור הוא אצלי שאוכל ליתנו במתנה למשיח". ונשא ענין זה על לבו ובכלבו תמיד, ופרש שיהתו זו בסוד שיה שרפי קודש עם הסבא קדישא מהרש"א אפאנדרוי צוק"ל בתוככי ירושלים עיה"ק (ראה אגרות שפירן מכתב רט).

ולא זכינו לזה כי מרם ויקד"ש, בהיותו באמצע חלק עשירי יהיה קוד"ש, עזה בסערה השמימה. והענין ידוע בין מקצת חשובי שרידי וקני תלמידיו וחסידיו בסוד ד' ליראיו, ויותר אי אפשר לכתוב מזה. ומאז ועד עתה נאבד [לעת עתה] ממנו בימי המלחמה גם מחציתו הראשונה של חלק העשירי. וזאת נחמתי בעניי כי אמרתך חיתני (תהלים קפ"ג, ג), חיות מאמרי הדברי תורה אשר לפנינו, שהם דברי אלפים חיים, הם חיינו ואורך ימינו.

מכתב קודש של רבינו שליש"א למהדרת תשנ"ח

בספר הקדוש "דברי תורה", נאך דורשי ומבקשי ד', נייע זונגע בחורים ובעלי דעת, וואס זענען צמאים לתורת רבותינו הקדושים. קביעין כן תהוון בהני חבורתא, צו לערנען דעם ספר תמידין כסדרן, מדי יום ביומו, לויטן לוח היום, און בכח הרבים דעדיפא זוכה זיין ללמוד וללמד את דבר"י תור"ה הזאת באהבה.

די וואונטש און האפענונג פון די אלע לומדי הספר הקדוש איז, אז דער לימוד זאל ווייטער זיין מיט הצלחה, און מען זאל זוכה זיין צו גיין מחיל אל חיל, פון איין מהדורא צום אנדערן, ביז מען וועט אי"ה זוכה זיין צו מסיים בכי טוב דעם מחזור השביעית פונעם ספר הקדוש "דברי תורה" ביום ב' סיון ה'תשפ"ט הבעל"ט.

אינצווישן קוקן מיר ארויס מיט האפענונג און אמונה, אז מיטן לערנען "בדברי תורה" וועלן מיר נאנט ברענגען די התגלות פון "דוד מלך ישראל חי וקים", און מיט די הייליגע בענדער דברי תורה וועלן מיר גיין אנטפאנגען משיח צדקנו במהרה דידן ברוב רחמיו וחסדיו (זעה הקדמת רבינו זי"ע למהדורא קמא און מכתבי קודש פון יבלחט"א רבינו שליט"א געדרוקט אנהויב ספר).

לא ניתנשי מינך... ולא תתנשי מינך... אין אט דעם זעלבן טאג, וועלן מיר גלייך אנהויבן פון דאסניי - צום זיבעטן מאל - לערנען מיט א טעגליכן קביעות דעם הייליגען ספר "דברי תורה".

מיט די ברכה פון "אשר קדשנו במצותיו וצונו לעסוק בדברי תורה" - מיט וואס רבינו זי"ע האט אנגעהויבן שרייבן דעם הייליגען ספר "דברי תורה", וועלן אנשי שלומינו הקשורים ודבקים באילנא דחיי קדישא, ווידעראמאל אנהויבן לערנען "דברי תורה", לקיים רצון צדיק, כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, ולמלאות בקשתו הטהורה. א קריאה ובקשה וואס רבינו שליט"א האט שוין געזאגט און איבערגע'חזר'ט עטליכע מאל במשך די יארן, מיט זיין הייליגע הבטחה אז דאס וועט זיין א טובה פאר די עוסקים ב"דברי תורה", ברוח בנפש ובגוף!

נאכן מסיים זיין לערנען דעם גאנצן ספר, וועלן די הונדערטער מסיימים בכל רחבי העולם, יעדער איינער לויט זיין יכולת און מדריגה, אנהויבן בעה"י דאס לערנען פונדאסניי, מיט א העכערע פארשטאנד, ביתר שאת וביתר עוז בעה"י. ווען גלייכצייטיג וועלן זיך מיטצושליסן אין דעם לימוד

אשר קדשנו במצותיו וצונו לעסוק ב"דברי תורה"

חזרום ויסדום

גענוי אכצן יאר איז אצינד פארביי, זינט דעם קריאת קודש פון כ"ק מרן רבינו שליט"א ביום ב' סיון שנת תשס"ח, ביי די צענטראלע סעודת הילולא, ווען ער האט מעורר געווען קהל עדתנו הקדושה זיך מקבל צו זיין און אנהויבן לערנען א קביעות'דיגען טעגליכן שיעור איז דעם הייליגען באקאנטן ספר "דברי תורה", פון הייליגן מנחת אלעזר זי"ע.

רבינו שליט"א האט דאן אויסגערופן צו יעדן איינעם, מען זאל מקיים זיין דעם "חבר אני לכל אשר יראוך". יעדער זאל נעמען א טייל אין די חבורה קדושה וואס זענען מקיים דעם "שונה הלכות בכל יום". צו לערנען יעדן אייציגען טאג אן "אות" פונעם ספר, לויט ווי עס איז פארגעשריבן אינעם "לוח היום".

ווי רבינו שליט"א האט דאן דערמאנט איז דאס אינגאנצן נישט קייין נייע תקנה. ווייל עס איז באקאנט, אז צווישן די "החלטות" וואס תלמידים וחסידיים פון הייליגען מנחת אלעזר זי"ע האבן זיך מקבל געווען צו ערשטן יומא דהילולא - ב' סיון ה'תרצ"ח, ציילט זיך דער סעיף: **מה טוב שילמדו ויהגו בספריו הקדושים מדי יום ביומו.. ולכל הפחות לעיין בכל יום באות א' בספרו "דברי תורה"**.

אט דער געדאנק פון שאפן א טעגליכן לימוד אין ספר הקדוש "דברי תורה", איז גענצליך נישט קיין פרישע חידוש און ערפינדונג. ביי זיין קריאת הקודש האט רבינו שליט"א שוין

דערמאנט, אז צווישן די החלטות וואס תלמידים וחסידיים פון הייליגן מנחת אלעזר זי"ע האבן זיך מקבל געווען צום ערשטן יומא דהילולא - ב' סיון ה'תרצ"ח ציילט זיך דעם סעיף: **מה טוב שילמדו ויהגו בספריו הקדושים מדי יום ביומו... ולכל הפחות לעיין בכל יום באות א' בספרו דברי תורה**.

גלייכצייטיג טרעפן מיר דאס זעלבע געדאנק אינעם וואונדערבארן און הארציגען קונטרס זכר צדיק לברכה פון הגה"צ אבד האלאס זצ"ל מגדולי חסידי מונקאטש ווי ער שרייבט ווי פאלגענד: **"אמרתי לעורר, כי לעניית דעתי היה טוב ומן הראוי, שתלמידיו וידידיו וחסידיהם והרבנים מנהלי הישיבות, יעשו להם קביעות, בדבר"י תורו"ת, ללמוד בכל יום עם תלמידיהם"**.

און דער האלאסער רב זצ"ל פירט אויס מיט מוראדיגע ווערטער: **כי זה יספיק לספרי מוסר! כי העיקר היום להכניס בלבבות, דרכי החסידות, באמונת תלמידי רבינו הבעל שם טוב זי"ע וספריהם הקדושים - אשר רבינו הקדוש זי"ע לומד ומפרש דבריהם כדברי רבותינו בעלי התוספות שצריכין ליגע בדבריהם! כן מיגע רבינו ולומד דבריהם הקדושים דרכי החסידות, להראות נפלאות, שהם מלא סודות!"**

בכל קצוי תבל

גלייך אין די ערשטע טעג וואס עס איז ארויס דעם קלאנג פון דעם נייעם לימוד וואס רבינו שליט"א האט איינגעפירט, האט זיך שוין צוריקגעהערט דאס ווארימקייט בקרב קהל עדת חסידי

”דברי תורה”.

ביים פריערדערמאנטן מעמד קבלת פנים וכינוס אנ"ש בבית מדרשינו - בני ברק, נאכ'ן אויסגערופן זיין בקשה, אז ווער און ווי מען קען, זאלן לערנען דעם לימוד היום אין "דברי תורה", האט רבינו שליט"א דאן אויסגעפירט מיט מורא'דיגע ווערטער:

"איך זאג צו, ווער עס וועט לערנען די הייליגע דברי תורת מדי יום ביומו, נישט נאר אז עס וועט אים זיין א טובה פאר זיין נשמה, נישט נאר וואס ער וועט וויסן א מקצת וואס דאס הייסט תורת הבעל-שם-טוב הקדוש, און פארוואס מען איז זיך מוסר נפש אויף תורת הבעל-שם-טוב הקדוש, נישט נאר ער וועט האבן אן השגה אין מסורה פון קבלה, אין די תורות פון הייליגע רבי שמעון בן יוחאי און אלפי אלפים ענינים, נאר עס וועט איהם אויך זיין א טובה בגשמיות. מה-דאך אז דער הייליגער רב האט צוגעזאגט [אין זיין הייליגע צוואה], אז ווער עס וועט דריקן ספרים וועט ער א טובה טוען, דער וואס וועט לערנען די ספרים, איז פי כמה וכמה..."

מיט עטליכע חדשים שפעטער, אין זיין מכתב קודש פאר אנ"ש אין ארצינו הקדושה וואס רבינו שליט"א האט געשיקט צום יומא דהילולא - ב' סיון תשס"ט, האט רבינו שליט"א געשריבן מיט זיין הייליגן לשון: **אבקש גם לחזור ולקבל ע"ע ללמוד שיעורים קבועים בספרי רבוה"ק זי"ע, ומי שעדיין לא הצטרף עד הנה בקביעות שיעור היומי בצוותא חדא עם כל אנ"ש בכל קצוי תבל בספר הקדוש דברי תורה, יזדרז בשעה אחת יפה קודם לעשות כן, ומובטחני שיהא לו לטובה ברוח בנפש ובגוף.**

צום שבת המיוחס - ב' סיון תשע"א, האט רבינו שליט"א צוגעשריבן בשולי מכתבו הקודש: **אם אפשר לחזק ולהתחזק בקבלה ללמוד בספה"ק דברי תורה בכל יום, כי כבר ראיתי רבים שנושעו בזכות זה!**

ביים אנהויבן דעם פערטן מחזור פון "דברי תורה", ביום ב' סיון תשע"ז, וואס צום היי-יעריגען הילולא זענען מיר זוכה דאס מסיים צו זיין בעה"ל, האט רבינו שליט"א ווידערמאל דאס דערמאנט אין זיין מכתב קודש, שרייבנדיג בלשון קדשו: **פה מצאתי פינה להזכיר מה שקבלנו עלינו מלפני שנים ללמוד בכל יום שיעור קבוע בספר הקדוש דברי תורה, שחזר ממה שב"ה גורם לי, ויותר לאבוה"ק, עונג רב, שמעתי מאנ"ש ממש פלאות מה שזכו לקבל ישועות רבות מאז קבעו להצטרף לשיעורים אלו, וכן יהא לנו בעה"ת.**

ביים אנהויבן דעם פינפטן מחזור בלימוד ספר הקדוש דברי תורה, ב' סיון תש"פ, איז רבינו שליט"א פונדאסניי ארויסגעקומען מיט א קריאה צו יעדן איינעם מאנשי שלומינו, זיך אנצושליסן אינעם סדר הלימוד. אין זיין מכתב קודש צום הערליכן אויפלאגע פונעם ספר הקדוש 'דברי תורה' - מהדורת ובלכתך בדרך, שרייבט רבינו שליט"א: **ומכאן הקריאה לכל אחד ואחד מאנ"ש, להצטרף לשיעורים אלו בצוותא חדא, ומובטחני שיהא לו לטובה ברוח בנפש ובגוף, ובזכות רבה"ק אא"ז זי"ע כבר ראינו בעה"י ישועות רבות, וכה יוסיף השי"ת לטובה ולברכה.**

חודש אייר תשפ"ג, ווען "הוצאת אמת" האט ווידערמאל איבערגעדרוקט דעם הייליגען ספר "דברי תורה", גרייטנדיג זיך צו די הילולא קדישא ווען מען האט אנגעהויבן דעם זעקסטן מחזור פון "דברי תורה", שרייבט רבינו שליט"א אינעם מכתב

מונקאטש שיחיו, און צווישן פילצאליגע דורשי ומבקשי ד' בכלל, אפילו ביי בחורי חמד תלמידי ישיבות, וועלכע האבן געמאלדן זייער וויליגקייט, השתוקקות און צמאון זיך אנצושליסן מיט די לומדי הספר, לעשות רצון צדיק.

נאך אינעם ערשטן יאר פונעם אוועקשטעלן דעם סדר הלימוד, האט רבינו שליט"א זיך זעלבסט אויסגעדריקט מיט התפעלות, זעהנדיג ווי דער לימוד איז אזוי פארשפרייט געווארן בכל פינות העולם. ביי א מעמד קבלת פנים וכינוס אנ"ש בבית מדרשינו, אין בני ברק - ארץ הקודש, י"ב טבת ה'תשס"ט, ביים איבער'חזר'ן זיין בקשה איבער זיך אנשליסן אין דעם לימוד היום אין "דברי תורה", האט רבינו שליט"א דאן געזאגט בתוך הדברים:

צו דריקן די ספרים איז א גרויסע זאך. אז דער הייליגער מנחת אלעזר זי"ע זאגט צו אז ער וועט מחזיק טובה זיין, איז א דבר פשוט אז עס איז א גרויסע זאך. עס איז א דבר פשוט, אז ווער עס ברויך א ישועה צו געהאלפן ווערן, און ער טוט, נאמן אותו צדיק שישלם שכרו. אבער עס איז דא א גרעסערע זאך ווי צו דריקן די ספרים, אז מען זאל מגדל זיין דורות וואס זאלן לערנען אין די ספרים, זיי זאלן הוגה זיין, זיי זאלן זעהן תורת אמת, תורת החסידות, תורת הבעל שם טוב הקדוש..."

געלויבט השי"ת, אין די לעצטע צייטן, טאקע פון ב' סיון אן, האט זיך אנגעהויבן אן התעוררות צו לערנען, די ספרים זאלן חלילה נישט בלייבן אין די שאפע... מען האט געמאכט א קביעות, יעדן טאג לערנען אן אות פון "דברי תורה".

עס איז געווען דעמאלטס א קריאה נאר אין בית המדרש, איך האב זיך נישט געקענט פארשטעלן דעמאלטס, וויפיל הונדערטער אידן בכל קצוי תבל בליעה"ר - איך זאג נישט קיין גוזמאות - האבן זיך מקשר געווען ממזרח מערב מצפון ומדרום. איך האב דאס קיינמאל נישט געקענט זיך פארשטעלן, וואס א צמאון עס איז דא אויף די וועלט אויף תורת אמת, אויך אין מדינות הרחוקות.

מעין דברים הללו, האבן מיר געהערט מפה קדשו של רבינו שליט"א, ביום שבת המיוחס תשע"א, ווען רבינו שליט"א האט צום ערשטן סיום פונעם "דברי תורה", ביים סעודתא עתיקא קדישא, ארויסגעברענגט מיט התפעלות ווי אזוי עס איז פארווירקליכט געווארן דעם מאמר העולם "ברוך שאמר והיה העולם", אז אמירה וואס איז געזאגט געווארן ביי אונז אין בית מדרש געציילטע יארן פריער, איז אזוי שטארק געווארן דערהערט און פארשפרייט איבער די וועלט, און בכל פינת העולם הערט מען צוריק ווי עס געפונען זיך חסידים ואנשי מעשה וואס לערנען מיט א קביעות דעם שיעור היום אין ספר הקדוש דברי תורה.

רוחניות וגשמיות

זינט יענעם יומא דהילולא ב' סיון ה'תשס"ח, איבערהויפט ווען מען האט ב"ה אפגעראכטן די פריערדיגע פינף סיומים אויפן לימוד ספר "דברי תורה", האט רבינו שליט"א כסדר איבערגע'חזר'ט זיין בקשה און ווידערמאל מעורר געווען און מחזק געווען דאס לערנען טעגליך דעם שיעור בספר הקדוש

דבר תורה

דבר תורה

קודש: דבר בעתו מה טוב, שנזכה ונראה בקרוב בהופעתו מחדש בעזה"י, לקראת יום ההילולא קדישא ב' סיון הבעל"ט, כשמתחילים בפעם השישית בלימוד היום בספר הקדוש "דברי תורה". ואחזור ואשנה ואשלב בקשתי לכל אנ"ש בכל מקומות מושבותיהם להצטרף עמנו ולקבוע שיעור ולעסוק בדברי"י תורה וחסידות הבעש"ט זי"ע, בכל יום ויום. וטוב להם ולביתם להוושע בכל מיני ישועות ובכל משאלות הלב לטובה ולברכה.

ביים סעודת הילולא קדישא, יענעם יאר, לקראת האי יומא דקא גרים, ווען מען האט מסיים געווען דעם מחזור החמישית און אנגעהויבן דעם מחזור הששית, האט רבינו שליט"א

בדברות קדשו ביים שלחן הטהור מאריך געווען בענינא דיומא, גע'דרש'נט בשילוב סיום הספר הקדוש לתחילתו, און מעורר געווען קהל עדתינו ממשיך צו זיין ביתר שאת וביתר עוז.

תלמידים וחסידים בכל מקומות מושבותיהם זענען פולקאם אנטשלאסן למלאות רצון צדיק. מיט א גייסט פון התחדשות און מיט א פרישקייט, וועלן הונדערטער אנ"ש איבער די וועלט אנהויבן בעצם יומא דהילולא מאכן די ברכה "אשר קדשנו במצותיו וצונו לעסוק בדברי תורה", און מיט א פעסטקייט אויספירן זייער קבלה טובה צו לערנען דעם ספר תמידין כסדרן, מדי יום ביומו, לויטן לוח היום, און בכח הרבים דעדיפא זוכה זיין ללמוד וללמד את דבר"י תורה הזאת באהבה.

דער הייליגער ספר "דברי תורה"! דאס איז חסידות מונקאטש!

מיט אבנים טובים ומרגליות, על יסודי החסידות. דער ספר איז א דבר השוה לכל, וואס יעדער איד וועלכער וואס האט דאס געלערנט, פון קליין ביז גרויס, האט גענאסן פון דעם אוצר המנוצה.

כדי צו שפירן א טעם אין חסידות, צו פארשטיין דעם באגריף פון חסידות, צו וויסן די יסודות און טיעפיקייט אין דרכי חסידות, צו זעהן די מקור אין דברי חז"ל אויף מנהגי חסידות, צו באקומען א חיות און געפיל אין תורה און דאווענען, און בכלל צו שעפן און געניסן אן א שיעור ידיעות מקוריים פון סיפורים, מנהגים, הדרכות פון מרן הבעש"ט הק' ותלמידיו און אין אלע חלקי התורה - הנגלה והנסתה, פאר אט דאס אלעס, איז דער ספר הקדוש "דברי תורה" די קוואל צו שעפן, דער באר מים חיים אשר ממנו ישקו העדרים.

די פילצאליגע לומדים, חסיד'ישע אידן, זקנים עם נערים, רבנים, מרביצי תורה, בעלי-בתים, אברכים און בחורים, וועלכע האבן שוין מיטגעלערנט דעם טעגליכן קביעות שיעור אין "דברי תורה", קענען מעיד זיין ווי זיי האבן זיך אנגעשעפט און דערקוויקט מיט א גרויסן רוחניות'דיגע רייכטום, ביים טועם זיין מנועם ציף ספר "דברי תורה".

אשרי העם שככה לו!

מים חיים מבאר אבותיו ורבותיו הקדושים שזכה להסתופף ולחמם באורן... לפי גודל קדושתו וחרירות שכלו שמע וקבל מהם תורות ומנהגים לאין שיעור ואין חקא עמד ומדדן ראה והביאן המלך חדריו ויכתוב את השירה הזאת וילמדה את בני ישראל כי לא תשכח מפי זרעו".

דער ספר הקדוש "דברי תורה" איז נודע ומפורסם בקרב בני ישראל, אלס אן אוצר אבני סגולה, מלאים זיו ומפיקים נוגה, מיט אבנים טובים ומרגליות, על יסודי החסידות. דער ספר איז א דבר השוה לכל, וואס יעדער איד, פון קליין ביז גרויס, קען געניסן פון דעם אוצר המנוצה. דער הייליגער מנחת אלעזר זי"ע אליינס, איז זעלבסט מעיד דערויף אין א בריוו צום "סבא קדישא" רבי שלמה אליעזר אליפנדרי: **"כי נצרך לעולם אלו החיבורים, בין לעולם הלמדנים, ובין לחסידים, או לבני תורה הפשוטים והנחמדים, ויראו אמוני סגולה, קישוטי כלה, כי הפלפול עם ההלכה ודרכי החסידות כולם כאחד מצומדים מרועה אחד יתברך שמו ניתנו באהבה, ויהיו לרצון נא לפני אדון כל יתברך שמו ויתעלה, ולעשות רצונו בלב שלם, וכל טוב סלה".**

ווער קען דען צוזאמצייילן וויפיל דער רבים האט זיך קונה געווען מיטן לערנען "דברי תורה". עס איז דאך אן אוצר אבני סגולה, מלאים זיו ומפיקים נוגה,

אין א שמועס, איבער די מעלות פונעם הייליגען ספר "דברי תורה", שבת המיוחס - ב' סיון תשע"א, האט רבינו שליט"א געזאגט, אז ער איז אמאל געפרעגט געווארן פארוואס מען טוט זיך נישט מער אפגעבן מיט דרוקן די היסטאריע פון מונקאטש, צו פאראייביגען זכרונות און געשעהנישן פון אמאל מיט אלע איינצלהייטן און דאטומען אא"וו. אבער דערויף האט ער געענטפערט און געזאגט: אויב וויל וויסן די היסטאריע פון מונקאטש, קען מען דאס אלעס טרעפן אין דעם הייליגען ספר "דברי תורה"! דאס איז חסידות מונקאטש!

רבינו שליט"א האט דאן אויסגעשטרעקט זיינע צוויי הייליגע הענט און אויפגעהויבן דעם הייליגן ספר "דברי תורה", ער האט דאס געוויזן פאר ציבור און אויסגערופן: דאס איז די ספר התולדות און ספר היסוד פון מונקאטש, אין די בענדער שטייט שוין אלעס וואס מען דארף נאר וויסן!

דאס זענען אין איינקלאנג מיט די הייליגע ווערטער וואס רבינו שליט"א האט שוין כמעט מיט א יובל יארן צוריק, געשריבן אין זיין הקדמה צום ספר דברי תורה: **"הספר הקדוש הזה כשמו כן הוא, דברי תורת אלקים חיי"ם, אוצר גדול של תורה חסידות ויראת שמים, שחידש ובירר רבינו הקדוש זי"ע בהדר גאון חכמתו וקדושתו, וגם מה שלמד ושאב**

ווייסט איר:

פארוואס זענען תפלתן של צדיקים געגליכן ווי א גאפל וואס מען שאקלט אויף די תבואה? (אות ד)		ווייסט איר די עצות וואס תלמידי הבעש"ט האבן פארגעשריבן אויף קבלת התפלות? (אות ב)	ווי אזוי איז געווען די עבודה פון הרה"ק משינאווא ביי א 'מצוה טאמץ'? (אות ו)
וואס מיינט "הצנע לכת"? דארף מען זיך אינגאנצן באהאלטן פון מענטשן? (אות ה)	וואס איז די בעסטע עצה צו באהאלטן א גרויסער אוצר פון פארמעגען? (אות ה)		וואספארא רבנות-פאסטן זאל מען זוכן? (אות ג)
פארוואס איז די מנהג אריינצווינגען ווען א התן זאגט זיין פשט'ל? (אות א)	פארוואס האט זיך דער חוזה מלובלין געפרייעט ביים לערנען די מימרות פון רב נחמן בר יצחק? (אות כב)	איז אנטוהן א קאפל אויפן קאפ נאר ממדת חסידות אדער אלס דת ישראל? (אות כב)	וואס איז די מקור אין חז"ל אז חפצים פון צדיקים זענען משפיע טובות ברוחניות ובגשמיות? (אות כג)
די הארבקייט פון עסן און טרינקן פארן דאווענען? (אות יד)	די פשוט'סטע טעם פון לערנען אבות בין פסח לעצרת? (אות כ)	ווען איז די זמן משפט רשעים אין גיהנם? איז דאס טאקע נאר פון פסח ביז שבועות? (אות כ)	
פארוואס האט רבי יוסי בר חנינא געדאווענט מנחה ביי די שקיעה? (אות טז)	וואס האט דער חידושי הרי"ם ממליץ טוב געווען פאר די וואס מוזן ארבעטן פארן דאווענען? (אות טז)	די טעם פון זאגען "כל ישראל" און "רבי חנינא בן עקשיא אומר" פאר/נאך פרקי אבות? (אות כ)	וואס איז די סגולה פון לערנען א בלאט גמרא פארן דאווענען? (אות ט)
ווען איז די פאסיגסטע צייט ערב שבת קודש זיך צו טובל'ן אין מקוה לכבוד שבת? (אות יא)	אז די שיטה פון רבי מאיר "דחייש למיעוטא" איז אויך אן הכרעה אויף ישועות? (אות ט)	וואס איז די מעלה פון צדקת רבי מאיר בעל הנס פארן דאווענען? (אות יד-טו)	
פארוואס מוז די הודאה על העבר זיין געבינדן מיט א בקשה על העתיד? (אות י)	ווי אזוי האבן צדיקים געהאט די מעגליכקייט צו מאכן גאונ'ישע חיבורים, טראץ זייער פארנומענקייט? (אות יב)	וויפיל שריים דארף מען נעמען? און וואס איז אויב דער צדיק גיט איהם אויפצועסן די גאנצע שיסל? (אות יג)	ווי אזוי קען מען זיין פארזיכערט אז מען האט משמח געווען דעם חתן? (אות ח)
וואס דארף טראכטן דער פון וועמען מען כאפט שריים? (אות יג)	מיט וועלכע זכות איז הרה"ק מהרצ"ה מוזידיטשוב אויס מכלל "רוב גוססין למיתה"? (אות ט)	פארוואס האט הרה"ק מהרצ"ה מוזידיטשוב געזעצט דעם חתן ביין ווינקל פון טיש? (אות ז)	
וואס באדייט די ווערטער "מזל טוב" וואס אידן וואונטשן זיך? (אות ז)	ווען האבן זיך די רבנן בימי חז"ל זיך גע'טובל'ט ערב שבת? (אות יא)	פארוואס רופט מען אויס ביים דרשה געשאנק צ"ד החת"ן - צ"ד הכל"ה? (אות ז)	

חסידים ואנשי מעשה, דורשי ומבקשי ד', וועלכע לערנען טעגליך דעם ספר הקדוש "דברי תורה", קענען ווייסן און פארשטייען די אלע גרויסע ענינים.

וְתִזְכְּנוּ לְעַסֵּק
בְּתוֹרַתְךָ הַקְּדוּשָׁה

תּוֹרַת מִצְוָה

וְתִהְיֶה כָּל מִצְוַתְנוּ
לְבִקְשׁ הָאֱמֶת...
וּבְזִכּוֹת תּוֹרַת אֱמֶת...
תִּעֲנֶנּוּ וְתַעֲשֶׂה בְּקִשְׁתֵּינוּ...

מתפלה להקפה ג' ביום שמחת תורה

אשרינו ומה טוב חלקנו,
אשר "הוצאת אמת",
בראשות בני אהובי
הגה"צ ר' ירוחם פישל
שליט"א ראש ישיבתנו
בעיר מאנסי, מוסיפים
ומעלים בקודש להדפיס,
להאיר ולהפיץ את ספרי
אבנה"ק זי"ע, אשר המה
טובים מאורות בכל
פרד"ס חלקי התורה
הקדושה.

ואשרי מי
שמשתתף
לסייע לדבר
מצוה זו, שהיא
בקשת אא"י
רבה"ק בעל
מנחת אלעזר
זי"ע בצוואתו
הקדושה. והרבה
קרובים ורחוקים
שמסייעים לנו
בזה זכו ונתברכו
ונושעו בישועות
רבות עד אין
מספר ברוחניות
וגשמיות, וכה
יעזור השי"ת
תמיד...

ממכתב כ"ק מרן
אדמו"ר שליט"א,
ז' אדר תשפ"ו,
ב"מאמר נוסח התפלה"

הצצה פנימית אל ספרי
הקודש של בעל ההילולא,
אשר זכו לראות אור
בתקופה האחרונה
בעזה"ת במהדורות
חדשות ומפוארות על ידי
הוצאת אמת — לעמוד
על תוכנם, על היסודות
אשר עליהם הוטבעו,
ועל המעלות המיוחדות
וההידורים שנתחדשו
במהדורות החדשות.

דברי תורה

”אוצר גדול של תורה חסידות ויראת שמים”

ספר הקדוש **דברי תורה** כשמו כן הוא - דברי תורה, חידושים מלוקטים, רמזים ופשוטים, מקורות יקרות, וגם הערות, אמרות נחמדות, בדרכי החסידות, פרחי שושנים, בעינינים שונים. וגם תוכו רצוף אהבה, ביאור דברי צדיקי יסודי עולם אבותינו ורבותינו ז"ל, דברי תורות, אמרות טהורות, או הנהגות ישרות, שיחות נאמרות, נאות וישרות, מילי דחסידותא, אימר"י יאי וגד"א יאי, הרואה אומר ברקאי" (לשון רבינו ז"ע בריש מהדורא קמא). "ועל כולנה, מאיר ומעיר ומקורן הערה בטהרה, לדברי רבותינו הנובעים מדרך הקדוש הבעל שם טוב ז"ל, במנהגם ואמרותם, כי שרשן בדברי רז"ל בגמרא בבלי או ירושלמי, או בזוהר הקדוש ומדרשים, ובדברי רבותינו הרמב"ם וטור ושלחן ערוך והאר"ז, ל, וכהנה" (לשון רבינו ז"ע בריש מהדורא תליתאי).

הספר הקדוש "דברי תורה" ידוע ומפורסם בקרב בני ישראל, כאוצר סגולה, מלאים זיו ומפיקים נוגה,

באבנים טובים ומרגליות יקרות, מבוסס על יסודי החסידות. "אוצר גדול של תורה חסידות ויראת שמים, שחידש ובירר רבינו זצ"ל בהדר גאון חכמתו וקדושתו, וגם מה שלמד ושאב מים חיים מבאר אבותיו ורבותיו הקדושים" (מלשון רבינו שליט"א בהקדמתו למהדורת תשל"ה).

ספר זה הוא הבאר מים חיים אשר ממנו ישקו כל העדרים במלוא חפנים. ספר שהוא שוה לכל נפש. כל יהודי, מנער ועד זקן, יכול ליהנות מאוצרו המנוצר. כל הרוצה להרגיש טעם בחסידות, להבין את מושגי חסידות, להכיר את היסודות והעומק של דרכי חסידות, לראות את המקור בדברי חז"ל על מנהגי חסידות, לעורר חיות והרגשת הלב בלימוד התורה ובעבודת תפילה; ובכלל, לשאוב ולהקליט הרבה ידיעות מקוריים, סיפורים, מנהגים, הדרכות - המתנוצצים מאור שבעת הימים מרן הבעל שם טוב הקדוש ותלמידיו אחריו, ובכל חלקי התורה - הנגלה והנסתר; ימצא את מבוקשו בספר הגדול והקדוש "דברי תורה". ואכן המליץ רבינו ז"ל על ספר קדוש זה, בלשון חכמינו ז"ל (חולין נו, ב), שהוא "כרכא דכוליה ביה" - כרך שהכל בו (רש"י שם).

”ובלכתך בדרך”

על סדר כתיבת חידושי "דברי תורה" אלו, על ידי מחברו הגדול והקדוש רבינו בעל מנחת אלעזר ז"ל, מספר להבחל"ח רבינו שליט"א, אשר לא היה לו לרבינו קביעת זמן לכתיבה - כפי שהיה אצלו לו בכתיבת שאר חיבוריו. רק בכל עת מצוא והזדמנות, היה מעלה את שיחותיו וחידושיו, רעיונותיו וחזיונותיו, על ניירות-כתיבה שהיו עמו, "באין סדר למשנה להיות בענין אחד או בהלכה אחת מיוחדת". רק "לקוטי בתר לקוטי, קמא דקמא דמטי לידי בעזרת השם יתברך, לרשום על הספר הזה דבר"י תור"ה", בדרך קדוש זקיננו כ"ק מרן אדמו"ר בעל בני יששכר ז"ל בספרו הקדוש "אגרא דפרקא" (מלשון רבינו ז"ל ע בריש מהדורא קמא).

בספרו זה קיים במילואו מאמר הכתוב (דברים ו, ז וברש"י יומא יט, ד"ה בס) "ודברת במ - ב'דברי תורה" - בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך", שחידושי "דברי תורה" שבספר הזה היה כותב הן בשבתו וביתו והן בלכתו בדרך.

ההיא יעמוד מיכאל ל השר הגדול העומד על בני עמך, והיתה עת צרה אשר לא נהיתה מהיות גוי עד העת ההיא, ובעת ההיא ימלט עמך כל הנמצאים כתוב בספר. וכן יהי רצון, שיעמוד להמליץ בעדנו בעת צרה הגדולה הזאת, ונזכה במהרה בימינו לגאולתנו ופדות נפשנו, וכתובה וחתימה טובה לאורך ימים ושנים טובות, ושלוה וכל טוב סלה.

”כרכא דכוליה ביה”

בספר ”דברי תורה” שלפנינו, נדפסו יחדיו משולבות כל תשע מהדורותיו, עם התקע”ז אותיותיו, ”כרכא דכוליה ביה”. גם אלו ההערות וההוספות שרשם רבינו זי”ע בכתב יד קדשו על שולי גליוני ספרי ”דברי תורה” שלו, שילבו בתוך הספר במקומם הראוי. בסוף הספר באו לתועלת הלומדים מפתח מורחב ותוכן ענינים, כדי למצוא דבר דבר על אופניו באיזה מקומן מוזכרים בגוף הספר. הכל נדפס באותיות יפות מאירות עינים המרחיבות דעתו של אדם, בסדר נאה אף נעים לבהירות הלומד. כדי למשוך את עיניו ולבו של המעיין, הצבנו בריש כל אות ואות תוכן ותמצית הענין.

על כולנה מעלה יתירה במהדורא המפוארה הלזו, לחדש ימינו כקדם, אשר הספר הגדול והקדוש הזה נסדר כולו בכרך אחד, להקל על הלומד, שיהא כל הספר מונח בחיקו תחת ידו בכל עת מצוא, הן ”בשבתך בביתך” והן ”בלכתך בדרך”, וכענין שנאמר (דברים יז, יח) והיה עמו וקרא בו כל ימי חייו, ש”כל מקום שהולכים, דברי תורה מלוים אותם והיו עמהם תמיד” (ראה מכתב קודש למהדורת תש”פ). במיוחד לתלמידים וחסידיים הקשורים לאילנא דחיי קדישא, וכל דורשי ומבקשי דבר ד’, אשר מקיימים קריאתו ועצת קדשו של כ”ק מרן אדמו”ר שליט”א לקבוע ללמוד בספר הקדוש דברי תורה מדי יום ביומו, ”שחוץ ממה שב”ה גורם לי, ויותר לאבותינו הקדושים, עונג רב, שמעתי מאנ”ש ממש פלאות מה שזכו לקבל ישועות רבות מאז קבעו להצטרף לשיעורים אלו” (כ”ק מרן אדמו”ר שליט”א במכתב קודש לקראת ב’ סיון תשע”ז).

והשלמתו ביום ט”ו סיון תרפ”ט. ”מהדורא שתיתאה” התחיל לכתוב ביום ד’ תמוז תרפ”ט, וכנראה סיימו באמצע שנת תרצ”ב. שני מהדורות אלו נדפסו יחד בשנת תרצ”ג.

התחלת ”מהדורא שביעאה” היה ביום ב’ אייר תרצ”ב, ועוד המשיך בכתיבתו בתוך שנת תרצ”ד. ”מהדורא תמינאה” התחיל ביום ב’ ניסן תרצ”ד, והמשיך בכתיבתו בתוך שנת תרצ”ה, עד חדשי כסלו-טבת. בשנת תרצ”ה, בחדשי טבת-שבט, התחיל לכתוב את ה”מהדורא שביעאה”, וסיימו ביום י’ אלול תרצ”ה. שלשה מהדורות אלו הדפיס רבינו זי”ע כאחד בשנת תרצ”ו - בצירוף ”מאמר אדון כל”.

והעשירי יהיה קודש

רבינו זי”ע התחיל לכתוב גם ”מהדורא עשיראה”, אולם לא הספיק לגמרו עד שעלה בסערה השמימה. בשנה אחרונה לימי חיים חיותו, שנת תרצ”ז, בסעודת מוצאי יום הקדוש, גילה רבינו זי”ע להמסובים, אשר חלק העשירי ברצונו שיהיה החלק הכי גדול, ובדעתו לעשות בו אותיות כמספר השם שד”י, והעשירי יהיה קודש לד’, ובעת גמרו לטובה כבר נעלה לציון ברנה לקראת מלכא משיחא במהרה בימינו. אחר הסתלקותו, בדקו ומצאו שלא עלה לו לכתוב רק ע”ד אותיות (ראה סדר שנה אחרונה פרק שלישי - יום הקדוש אות לח, ובמכתבי קודש למהדורת תשנ”ח ותשס”ז).

לדאבוננו בצוק העתים נאבדה גם חלק זה מאתנו, יחד עם שאר חיבוריו שנשארו בכתב ידו הקדושה, וחבל על דאבדין ולא משתכחין (ציונים למהדורא זו, נמצא רק בספרו הגהות הירושלמי דמאי פ”ג ה”ג וסנהדרין פ”ז ה”ב). ולדורות עולם נשאר לנו השלמת ספרו הגדול ”דברי תורה” עם הדברים הנוראים אשר בהם חתם את ה”מהדורא שביעאה”: **בעזרת השם יתברך סיימתי המהדורא הזאת... באות ק”א, מספר מיכאל, ל השר הגדול, אפטרופסא רבא דישראל. נא יקוים בנו במהרה בימינו מה שנאמר בדניאל (י, כ”א) ואין אחד מתחזק עמי על אלה כי אם מיכאל ל שרכם. וכן שם (י”ב, א) ובעת**

בענין זה מספר רבינו שליט”א: פעם אחת, בשנותיו האחרונות, בשיחה עם תלמידי הישיבה, דיבר רבינו זי”ע על הענין שלקח על עצמו לשמור ולעשות ולקיים מצות מילה במסירות נפש כזו, לילך ולנסוע למען מצוה קדושה הלזו בטלטולי וטורדא דאורחא אף למקומות רחוקים ודרכים. רבינו זי”ע התבטא, שאילו היה יודע בימי נעוריו כמה טרדות זה יגרום לו בסדר העבודה שלו יום יום, ומה גם שהדבר אולי יפריע לו את השיעורי עיון שלמד עם תלמידי הישיבה, אינו יודע אם היה לוקח על עצמו זאת. ”אבל זאת אגיד לכם ילדי היקרים - המשיך רבינו זי”ע לומר להתלמידים - שמת’ לב, שכן היה לי ריוח מטרדות הנסיעות הללו למען מצות מילה ולמען עניני חיזוק הדת. את ה”דברי תורה” כתבתי על הרוב בלכתי בדרך, אות אחר אות, עד שזכיתי בעה”י שזה נעשה לחיבור שלם!”

כך כתב רבינו זי”ע את הספר הגדול והקדוש הזה, שלב אחר שלב, מהדורא בתר מהדורא. על אופן זה נצטברו אצלו במשך הזמן הרבה אותיות ”דברי תורה”, וכאשר הגיע למספר אותיות מסוים אשר עלה לו לסימנא טבא וכוונה מיוחדת (וכפי אשר ציין בעצמו לפעמים בסיומי המהדורות), השלים אותה מהדורא, והתחיל את המהדורא הבאה.

מעלין בקודש

אורו של הספר זרח בעולם לראשונה בשנת תרפ”ב, כאשר הדפיס רבינו זי”ע את ה”מהדורא קמא” ביחד עם ספריו ”עולת תמיד” על מסכת תמיד ו”מאמר מילי דהספידא”. את ה”מהדורא תניינא” כתב רבינו זי”ע בשנות תרפ”ג-תרפ”ד, ומסרו להדפיסו רק בשנת תרפ”ט. התחלת כתיבת ”מהדורא תליתאי” היה ביום א’ סליחות כ”ב אלול תרפ”ד, וסיימו ביום כ”ז ניסן תרפ”ו. מיד באותו יום, התחיל רבינו לכתוב הקדמתו ל”מהדורא רביעאה”, וכנראה סיימו בשלהי שנת תרפ”ז. שני מהדורות אלו - יחד עם ”מהדורא תניינא” - יצאו מבית הדפוס כולם כאחד בשנת תר”צ. התחלת ”מהדורא חמישאה” היה ביום ז’ אלול תרפ”ז,

התורה
העתיקה

נימוקי אורח חיים

מהות הספר ותוכנו

ספר הקדוש "נמוקי אורח חיים", כשמו כן הוא נמוקים הגהות והדרכות, ביאורים וחיידושי הלכות, על שלחן ערוך אורח חיים.

ב"דברים אחדים" שהקדים רבינו המחבר ז"ע בריש ספרא קדישא הדין, כתב: ש"אינו מחברת שלימה, שיצטרכו להקדמה". אך הוא "הגהות ונמוקים, הנה זה בא לפרקים, ולא בפלפולים עמוקים. גם לא אוכל להחליט להיותם שבעתיים מזוקקים, וכראוי מוצקים, אמנם לא (ח"ו) דברים ריקים. והמה בעזרת השם יתברך מדבש מתוקים, בהלכות וחוקים. וכל מבקש דבר אמת ימצא בהם נופש, ועונג נפש, באומר הבא מן החדש, ותן לחכם ויחכם ויעלה ויגדש". ברם, רבינו ז"ע כותב בהמשך דבריו, "מרוב טרדותי וחולשת גופי ומיחושי, וצרות נפשי, ומצרות חורבן הדור ברוחניות וגשמיות בעוונותינו הרבים, לא כתבתי מזה רק זעיר שם וזעיר שם במקומות אחדים".

וזה דרכו של רבינו ז"ע בספר דידן: לעיתים בא בקצרה להעיר על דברי מרן המחבר או הרמ"א או ה'נושאי כלים'. ופעמים שבא בארוכה לברר ולהבהיר את יסוד הדין וההלכה ומקורם בדברי חז"ל והראשונים, או לירד לעומקה של הלכה לְפָרֵט או הלכה למעשה את הדרך אשר ילכו בה המעשה אשר יעשו. ובהרבה מקומות תבר גזיזא וירד לבירא, לחזק תוקף ועוז דברי השלחן ערוך והרמ"א,

ולתרץ קושיות האחרונים והפוסקים שהקשו על דבריהם.

אחד היסודות הנפלאים בספר זה הוא, אשר רבינו ז"ע השכיל למצוא טעם ונימוק למנהגי קודש של אבותיו ורבותיו הקדושים, ה"ה מרן הבעל שם טוב הקדוש ז"ע ותלמידיו ותלמידי תלמידיו מאורי התורה והחסידות הצועדים בדרכיו, להראות העמים את יופיה כי טובת מראה היא. וכי כל מנהגי הקודש הללו, יסודותם בהררי קודש, לא רק בדרך הסוד שכנודע אשר הרבה ייחודים וכוונות טמירין גניזין בגוון, והם בנויים על אדני קודש הזוהר הקדוש והאריז"ל. אלא רבינו ז"ע היה יחיד מומחה בענין זה, להוכיח שהם כעצי שיטים עומדים ומושתתים על יסודי ההלכה גם בדרכי נגלות התורה, כיוצא מדברי הש"ס והפוסקים, השלחן ערוך ונושאי כליו.

דרכי כתיבת הספר

על אופן חיבור הספר "נמוקי אורח חיים" ועריכתו, שמענו מפי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א שסיפר:

דרכו של רבינו ז"ע היתה, שבשעת לימודו בשלחן ערוך, כאשר עלה בדעתו איזה חיידוש וכיוצא בזה, היה רושם בקצרה בעט סופר מהיר על הדפים החלקים שבכריכת הספר את תוכן החידוש או הביאור בראשי פרקים, להיות לו למשמרת שלום כסימן ומראה מקום, וכך עשה במשך שנים רבות. ולימים, כדי שלא יאבד

פרי עץ החיים, ולא תשתכח תורה מישראל, חזר על כל הרשימות הללו שעל גליונות הכריכות בספרי השלחן ערוך שלו, והעתיקם לתוך פנקס שייחד לכך, שם כתבם מחדש כדרכו בקודש בהרחבה ובצחות לשון, דבר דבור על אופניו, ועל ההערה אשר עלי גליון הכריכה העביר קו בקולמוסו, לאות וסימן שכבר העתיק הדבר והרחיבו בתוך פנקס החידושים.

אגב אורחא סיפר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, שבזה האופן גם נכתב ספרו הקדוש של רבינו ז"ע "הגהות הירושלמי", אשר כל ההגהות נכתבו עלי גליונות הדפים שבכריכות התלמוד ירושלמי שלו, ואחר שנים רבות לקטן כאחד בהרחבה בפנקס מיוחד ומשם תוצאות חיי"ם, לעז"ר לכל לומדי הירושלמי אשר הגהות רבינו ז"ע בספרו המה להם כקילורין לעיניים.

מלבד זאת, הוסיף רבינו בספרו כמה נימוקים וענינים שחידש בזמנים אחרים, וכן ממה שהעלה אגב חורפיה בימי נעוריו, וכמו שכתב בספרנו (סימן ח סעיף קטן ד): "כד הוינא טליא, רשמתי על גליון הבית יוסף בטור בזה, שיש לומר הטעם...".

דפוס ראשון

אורו של הספר "נמוקי אורח חיים" זרח בעולם לראשונה בימי מרן רבינו המחבר ז"ע, בשנת "לעת קץ" (תר"צ), והובא לדפוס בעיר טארנא, שבמדינת סלאוואקיי, בבית דפוסו של מוה"ר יהושע יהודה גלאנץ. והנה, על אף

והשלמות לדברי רבינו זי"ע מתוך שאר ספריו. דהנה, מלבד החידושים והנימוקים שהעלה רבינו זי"ע בספרא קדישא הדין, ציין רבינו זי"ע בהרבה מקומות בהאי ספרא לדבריו אשר הם עניים כאן, ועשירים במקומות אחרים כגון תשובות וביורוי הלכה ופסקי הדינים שהעלה, ונקבעו מקומן בספרו הגדול שו"ת מנחת אלעזר ושאר חיבוריו הטהורים. אולם כדרכו וכלשונו קדשו בהקדמת ספרו "חיים ושלוה": "כל אלו וכהנה לא הוכפלו כאן, ולא אמרו רבנן בכפילא, רק אומ"ר הבא מן החדש", ולכן הסתפק רבינו זי"ע רק בציון מראה מקום לדבריו בסעיף השייך לענין זה בשלחן ערוך. וכה הקפיד רבינו זי"ע על קצירת האומ"ר בחיבור זה, אשר גם כאשר בא בכמה מקומות להוסיף וליישב בענינים אשר כבר דן עליהם בשאר ספריו, ציין על פי רוב רק לעיין במה שכתב שם והוסיף על דא בנימוקיו כאן, מבלי לכפול ולחזור על הדברים שכבר נדפסו קודם לכן.

ואם כי בהשקפה ראשונה היה נראה לתועלת הלומדים והמעיינים להעתיק ולהשלים את הדברים המצויינים על מקומם, למען ירוץ הקורא בו. ברם, על פי הוראת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, שדיבר בקדשו כי אדרבא, לעיתים תכבד היריעה ואריכות הדברים שלא על פי רצונו המקורי של רבינו המחבר זי"ע, ושלא על פי התבנית שהעמיד בספרו לכתחילה, ויהא בזה ריבוי טרחא ללומדים. לכן בכגון דא בכל מקום שציין רבינו זי"ע לאחד מספריו, הוספנו שם ציון אות ועמוד הספר, המפנה את הלומד למדור ה"הוספות" שבסוף הספר, שם יוכל החפץ להרחיב היריעה להרוות נפשו נחת ולמצוא הדברים מסודרים על מקומם בהרחבה דבר דבור על אופניו, והבוחר יבחר.

המחבר זי"ע את נימוקיו וחידושיו, הוספנו על פי הוראת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בחלק העליון של הדף את דברי רבותינו השלחן ערוך והרמ"א, אשר עליהם נסובים דברי רבינו המחבר זי"ע. (כמתכונת אשר היתה באומנה עם רבינו בעל דרכי תשובה זי"ע ורבינו המחבר זי"ע בהדפסת הספה"ק "דרכי תשובה", שגוף השולחן ערוך יהיה בראש הדף).

כמו כן בסוף הספר סודר מחדש מפתח הענינים, אשר הורחב פי כמה וכמה בתוספת של הרבה ערכים חדשים. עמו הוספנו גם מפתח מורחב לפסוקים, מאמרי חז"ל, ספרים, ושמות הצדיקים, להיות לעזר לכל דורש ומבקש למצוא כל דברי חפץ באיזהו מקומן של שבחי"ם נזכרו בגוף הספר. והדברים נתקבלו בחיבה בתוך אמוני עם סגולה.

בחסידי ד' אשר גברו עלינו, זכינו בעה"י אנו להדפיס בפעם התשיעית את הספר במתכונתו החדשה, אך כיון שאין בית המדרש בלא חידוש, גם עתה פנים חדשות באו לכאן, ונוסף על כל אלו הוצבו במהדורא החדשה והמפוארת הזו עוד הוספות ושכלולים כאשר תחזינה עיני הלומד מישרים.

כדי להקל על הלומד במציאת חפצו בעת העיון והלימוד, הצבנו בתוך הספר, מעל כל סעיף-קטן של הנימוקים, כותרת בה נכתב קיצור ותמצית הענין המתבאר. כמו כן בתוך הנימוקים, הוספנו בכל פסקא וקטע בגוף הסעיף-קטן כותרת צד, עם תמצית הענין המדובר בפסקא זו, למען יקל על הלומד להתוודע לענין עליו נסוב אותו דבור המתחיל.

"הוספות"

מעלתה היתירה של מהדורא זו, הוא מדור ה"הוספות" המיוחד שבסוף הספר, וכשמו כן הוא הוא הוספות

שברוב ענוותנותו כתב רבינו זי"ע אשר חיבורו זה "אינו מחברת שלימה", זכה אשר מיד בהופעת הספר לאור עולם נתקבל בחיבה יתירה, בשערים המצויינים בהלכה, ורבים רצו ליהנות ולאור באור החי"ם, ועד ימינו אנו הוא עולה על שלחנם של גדולי תורה והוראה, חסידים ואנשי מעשה, וכל מבקשי דבר ד' זו הלכה.

וראוי לציין כאן את דברי קדשו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א במכתב קודש להוצאת ספרא הדין במהדורא הקודמת, כי: "נודע ונתפרסם חשיבותו של ספר זה בעולם התורה", לאשר "בו רשומה התורה אשר למד כ"ק אא"ז זי"ע מתוך יסורים, וכאשר מעיד בהקדמתו, ונתקיים בו מאמר חז"ל (מדרש קהלת ב טו) על הכתוב (קהלת ב, ט) אף חכמתי עמדה לי, כל תורה שלמדתי באף נתקיימה לי (עיין דברי תורה מהדורא קמא אות טו)".

הוצאתנו החדשה

כאמור, הספר הקדוש "נימוקי אורח חיים" נתקבל בכל תפוצות ישראל, ומרוב הצמאון אליו נדפס במהדורות רבות, ולרוב חיבת הקודש קפצו עליה זבינא, ומיד אזלו הספרים ותמו מן השוק.

במהדורה החדשה אשר כבר זכינו להגיש לפני קהל הקודש ולהדפיס אידרא כמה פעמים, נדפס הספר "נימוקי אורח חיים" בסדר נאה ומאיר עיניים המרחיב דעתו של אדם, תורה מפוארה בכלי מפואר, משוכלל בכל מיני פאר והדר, בהרבה מעלות טובות ומועילות, בהסרת הרבה שיבושי הדפוס ובפענוח ראשי תיבות, והוספת אלפי מראי מקומות.

נוסף על הנה, כדי שיהיו הדברים מבוררים כשמלה על מה מעמיד רבינו

חבל על דאבדין

כתב זאת לדור אחרון, אשר בסגנון חיבור זה על שלחן ערוך אורח חיים, היה בידעת רבינו זי"ע לעשות ולסדר על חלקי יורה דעה, אבן העזר וחושן משפט. וב"דברים אחדים" לספר זה, כבר מסיים רבינו זי"ע את דבריו בתפלה ובתקוה: "השם יתברך יזכני לסדר ולהוציא לאור בקרוב נמוקי יורה דעה, אבן העזר, וחושן משפט".

אכן, לאחר עלות רבינו זי"ע לשמי מרומים, נמצאו בין כתבי הקודש גם פנקסי חיבוריו "נמוקי יורה דעה", "נמוקי אבן העזר" ו"נמוקי חושן משפט". אמנם, מלבד מה שלא זכה להדפיסם בעודו בחיים חיותו, גם טרם עלה ביזו לסדרם כראוי, ונמצאו בהם רק חידושים בודדים שכבר הורחבו ונערכו בידי רבינו זי"ע - כעדות הרה"ח ר' משה גאלדשטיין הי"ד, מח"ס מסעות ירושלים ותיקון עולם, במכתבו (מיום י"ח אדר

תש"ד) להגאון בעל "כוכבי יצחק" זצ"ל. באותה העת עמדה על הפרק הדפסת כתבי קודש ספר "הגהות הירושלמי", והוא מציע: "אולי בסופו יצורף לזה אי"ה את הגרגירים שנמצאו זעיר שם בנמוקי יורה דעה, חושן משפט, אבן העזר".

ברם, יזכר לטוב, אחד מחשובי תלמידי רבינו זי"ע, הגאון החסיד רבי יחיאל מיכל סג"ל גאלד זצ"ל הי"ד, מחבר ספרי "מאסף לכל המחנות" ושאר חיבורים, אשר בתוך ספרו "דרכי חיים ושלוה" נאספו מעט מאלו "הגרגירים" - הנימוקים הנשארים לפליטה, שהיו מסודרים וערוכים בידי רבינו זי"ע. כמה גדולים מעשיו במה שפעל שלא תאבד שארית יעקב ואוצר החי"ם, מעט מזעיר ניצוצי אור הנותרים מעומק חידושי רבינו זי"ע בספריו אלו, ובפרט כאשר בצוק העתים, אבדו כתבי קודש הללו, יחד עם שאר חיבוריו של רבינו זי"ע שנשארו בכתב יד קדשו, וחבל על דאבדין ולא משתכחין.

חזון שיעקוב

התורה
העצומה

ספר
דברי
תורה

מאמר התפילה נוסח

עמודא דצלותא דישראל

עבודה שבלב שהיא התפילה, עומדת ברומו של עולם, כסולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. ומה נורא המקום ומה נשגב החסד, אשר חנן השי"ת את האדם, קרוץ מחומר ושפל ערך, ליתן לו רשות ויכולת לעמוד לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, ולשפוף שיחו לפניו, בלשון נקיה וברורה, מדודה ושקולה, הראויה והנאה לדבר בה לפני הדר מלכותו יתברך שמו.

נוסח התפילה אשר תיקנו אנשי כנסת הגדולה ברוח קדשם, עם מספר וסדר מילותיה, לאו מילתא זותרתא היא, חלילה וחס, ולא דברים המסורים לדעת או לרגש היחיד ולהבנתו הדלה, לעשות בהם כרצון איש ואיש. אלא סודות עמוקים ונעלמים, נתיבות חכמה צפונה, אשר כל אות ואות וכל נקודה ונקודה שקולה בפלס הקודש, מדוקדקת בדקדוק עצום, ונמדדת במשקל צדק וישר, ככסף צרוף מזוקק שבעתיים. יסודתם בהררי קודש - מושתתים על אדני ההלכה הפסוקה בטור ובשלחן ערוך ובנושאי כליהם, ועל פי דרכי רבינו האר"י הקדוש ז"ל ותלמידיו אנשי סודו, אשר גילו טפח והסתירו טפחיים מסתרי סוד התפילה וסדריה, תיקוניה ויחודיה.

להעמיד נוסח מתוקן ומיוסד על אדני קודש, מיושר על פי הלכה ועל פי סוד.

יגע הרבה ומצא, עמל ולא שב ריקם, והעמיד יסוד איתן לדורות - סדר תפילה ברור ומזוקק, שמור מכל תערובת ופגם, מסודר כהלכתיה וכדקדוקיה. למען יעמוד איש ישראל ביראה וברעדה לפני קונו, שומר פיו ולשונו כדת וכהלכה, ויודע מה ידבר ואיך יבקש, ומעלה תפילתו במסילה סלולה וישרה, דרך המלך אשר לא יטו בה ימין ושמאל. אכן לא לבד שהיה עמוד בתפילתו הוא, אלא אף העמיד את יסוד התפילה על מכונו לדור דור, להחזיר עטרה ליושנה וליישר הדרך לפני הבאים אחריו - לנו ולבנינו ולכל בית ישראל.

נוסח תפילה מדוייק

עוד בהיותו אברך - אב בחכמה ורך בשנים - בשנת תרס"א, הפיץ רבינו הקדוש זי"ע את נוסח תפילת שמונה עשרה לפני העולם, אשר בירר וליבן את נוסח האריז"ל, על פי מסורת אבותיו ורבותיו הקדושים ובכוח חכמתו הגדולה. וזאת בעת שהעלה לדפוס לראשונה את הספר הקדוש "סידור חמדת ישראל", חיבורו של רבי שמואל וויטאל זצ"ל, בנו של רבי חיים וויטאל זצ"ל, תלמידו הגדול של רבינו האר"י הקדוש ז"ל, מתוך כתב

ומדור דור עמדו גדולי עולם, ראשונים כמלאכים ואחרונים כבני אדם, אשר נתנו נפשם וכוחם לברר הנוסח ולצרפו בכור הבחינה, להסיר כל סיג ופגם, לבל יכנס זר ויתערב קודש בחול, למען תהא תפילת ישראל עולה זכה ובהירה, ערוכה ושגורה, לרצון לפני אדון כל המעשים ברוך הוא. אמנם ברבות הימים ובשנות דור ודור נתערבו הנוסחאות זו בזו, ונכנסו בהם שינויים וחילופים - זה גורע וזה מוסיף, זה משנה מטבע שטבעו חכמים וזה מערב נוסח בנוסח - עד אשר ניטשטש הסדר ונחלק הדיוק. ואין הדברים ערוכים כראוי, ואין הבקשות סדורות וברורות ויפות כאשר בתחילה, ואי אפשר לדבר כך לפני מלך רם ונשא. שוב הוצרך הדבר לבירור מחדש וליסוד נאמן וקיים.

אז האיר ד' לעמו אור יקרות, אור גדול וקדוש, אשר האיר עיני ישראל בנתיבות העבודה והתפילה - הוא רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע, אשר נתקיים בו באמת שם עמודא דצלותא דישראל. לא בלבד שהיה עומד בפרץ כגיבור חיל לעורר רחמים רבים על הכלל ועל הפרט, לשפוף שיחו כמים נוכח פני ד' ולבקש רחמים על צער השכינה ועל פדות נפש עמו. אלא אף זאת שם אל לבו הטהור ונשא על שכמו עול קדוש - לברר וללבן סדר התפילה, לחקור ולדרוש ביישוב הדעת ובעומק העיון, ולהשוות נוסחאות ולשקול דבר בדבר,

הקדושה בענין נוסחאות הסידורים השונים, ובייחוד בענין הנוסח שהדפיס ב"סידור חמדת ישראל" (אותיות ד-יא). לאחר מכן באים כמה בירורים בנוסח תפילת שמונה עשרה (אות יא), וכן הערות נוספים בנוסחי שאר התפילות וגם מנהגי תפלה (מאות יב עד סיום המאמר), הכל ערוך בזהירות ובקדוק.

ב. נספחות - ירדנו לגנים ללקוט שושנים, ודלינו מבאר מים חיים מאמרים וקטעים השייכים לעניני נוסח התפילה ומנהגיה משאר ספרי רבינו זי"ע, וצרפנום כהשלמה למאמר זה. וכבר רמז רבינו עצמו (דברי תורה מהדורא תניינא אות סא): "יותר ממה שקראתם שם - במאמר נוסח התפלה - כתוב וחרות על לוח לבי", כלומר, חלק ממחשבותיו בענין הנוסח לא נכללו במאמר עצמו. לפיכך ליקטנו את החומר, וסידרנו על פי סדר הסידור וחדשי ומועדי השנה, למען יהיה החיבור שלם ומקיף. בכך נוצר מעין בגין אחד, שבו כל המבקש ללמוד את דברי רבינו זי"ע בעניני נוסח התפלה ומנהגי סדר התפלה, ימצא כאן בעזרת השם יתברך את מבוקשו.

ג. מבוא: תשובה בבירור מהות נוסח האריז"ל - מאחר שרבינו זי"ע עמד רבות על יסודות שכבר בירר בתשובתו הידועה בשו"ת מנחת אלעזר חלק ראשון סימן יא, הנזכרת לעיל, ראינו לגנון לצרף תשובה זו בשלמותה ולהעמידה בראש הספר כדרך מבוא ויסוד ל"מאמר נוסח התפלה", למען יוכל הקורא להשכיל בדרכי רבינו ולהבין את מהות נוסח האריז"ל כפי שנתבאר והועמד על ידו, ולהשלים דעתו בענין סדר התפילה ונוסחה.

בטוחים אנו בסייעתא דשמיא, כי הופעתו של "מאמר נוסח התפלה" כחיבור בפני עצמו, בדפוס נאה מהודר ומכובד במראהו ובטעמו, תהיה לעזר וסיוע בלימוד ספרו של רבינו זי"ע לנו ולכל ישראל. ויתרבו המעיינים והלומדים בדברי קדשו, לאכול בלחמו ולטעום מצוף דבשו, לגלות את מקורו ומעלתו של נוסח תפילה מדויק, ולגשת בו לתפלה בדרך הראויה וביראה לפני המלך.

הטהורה ביקש מאתנו להדפיס, להנהיג ולפרסם את הנוסח המדויק אשר תיקן ובירר, למען יעמוד עמוד התפילה על מכונו לדורות, וליישר הדרך לפני הבאים אחריו.

וכאן המקום ליתן שבח והודאה לד' הטוב על כל הטוב אשר גמל עמנו עד הלום, כי זכינו לעסוק בקדשים ולקיים רצונו וצוואתו הטהורה של רבינו זי"ע - להגיש לפני קהל הקודש סידורי תפילה בנוסח המדויק, בכמה וכמה מהדורות, ולהפיצם בסייעתא דשמיא בכל תפוצות ישראל, באלפי ורבבות עותקים במשך השנים, בכל פינות ומחנות, וכה יוסיף ד' לטובה ולברכה לאורך ימים.

אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו, שזכו מעשי ידינו להתקבל ברוב חיבה והערצה בקרב קהל הקודש, המשבח ומפאר את ריבוי מעלותיו המיוחדות של הסידורים. ובעזרת השם יתברך יהא נוסח התפילה שגור בפנינו ובפי זרענו ובפי זרע זרענו עד עולם, ויעמוד כסולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, לעורר חיים ושפע רחמים על כל ישראל.

ברכה בפני עצמו

בשעה זו, כאשר אנו עוסקים בעזרת השם יתברך לשוב ולהעלות על משבח הדפוס את הספר הקדוש "חמשה מאמרות", אמרנו בלבבנו כי מן הראוי להקדים ברכה ל"מאמר נוסח התפלה" ולקובעו כספר בפני עצמו, למען יתפשטו דברי קדשו של רבינו זי"ע בעניני נוסח התפילה בכל בתי מדרשות ישראל, אצל כל דורשי ד' ומבקשי קרבתו באמת. ובברכתו הטהורה של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א אצרנו חיל להדפיסו, ברוב פאר והדר, מתוקן ומוגה כראוי, בנוי משלשה חלקים מסודרים כהלכתם:

א. מאמר נוסח התפלה - המאמר פותח במבוא נשגב בביאור מהות סדר נוסחאות התפילה בכלל, ובפרט בנוסח אשר קיבלנו במסורת קודש מרבינו האריז"ל, וכן בבירור מספר התיבות שבסדר התפילה (אותיות א-ג). ובהמשך מגלה רבינו זי"ע דעתו

יד קודש אשר קיבל מאת רבו הגה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע.

כשנה אחת לאחר מכן, בשנת תרס"ב, האיר רבינו זי"ע את העולם בתשובתו הארוכה, הגדולה והיסודית, לבירור מהותו של נוסח התפילה. בתשובה זו ביאר והוכיח, כי האר"ז לא יסד נוסחתו על פי נוסח הספרדים בלבד, אלא בירר נוסח משולב - ממסורת ספרד ומסורת אשכנז - למען יעלו תפילות ישראל בעולם התיקון ויכנסו בשער הכולל. ונודע הדבר בפי העולם כ"נוסח ספרד", שנהגו בו חסידים תלמידי הבעל שם טוב זי"ע לדורותיהם, לחזק ולהעמיד יסוד בעבודת התפלה בכל דור ודור.

ולכן, אף שלכל שבט מישאל יש שער לתפילה על פי נוסח אבותיו, רשאי כל אחד - ובפרט מי שאינו יודע את שבטו ושורשו - להתחיל ולהתפלל בנוסח האר"ז, כאשר נהג האריז"ל עצמו, ששינה מנוסח שבו התפללו אבותיו, והאיר את דרך ישרה לדור הזה מעולם התיקון. ובתשובה זו האריך בענינים אלו, ופרט והסביר פלאות רבות הנובעות מסדר התפילה ומדקדוק נוסחה המתוקן.

תשובה זו הודפסה בחיבורו הראשון של שו"ת מנחת אלעזר חלק א סימן יא (וראו לציין, כי עוד בחייו העתיק הגאון הגדול רבי מרדכי ליב ווינקלער זצ"ל אב"ד מאד את תשובה זו בספרו שו"ת לבושי מרדכי מהדורא תליתאה, ועיין שם מה שכתב בה).

וכעשרים שנה לאחר מכן, בשנת תרפ"ב, הדפיס רבינו זי"ע את חיבורו "חמשה מאמרות", וביניהם "מאמר נוסח התפלה", כשמו כן הוא - לברר נוסחאות השונות ולהעמיד את נוסח התפילה על מכונו בכל סדריה ופרטיה, ולהאיר נתיב העבודה והתפילה לכל ישראל.

רבינו זי"ע קבע לנו שנתפלל בנוסח מדויק ובסדר תפילה מיושר, וכך הנהיג בבית מדרשו והנחיל לרבים ולדורותיו - זרעו ותלמידיו אחריו - ולכל בני ישראל הרוצים להדר בעבודתם, להתפלל בנוסח ברור ומזוקק, לגשת לדבר ולבקש פני המלך בדרך הראויה והנכונה לפני כבוד מלכותו יתברך. ובצוואתו

סידורים ומחזורים

תפלתינו שגורה בפינו

בשיר וקול תודה נברך לאלקינו, על כל הטוב אשר גמלנו, לעסוק בקדשים ולמלאות בקשתו וצוואתו הטהורה של כ"ק מרן אדמו"ר בעל מנחת אלעזר ז"ע, להגיש לפני קהל הקודש "סידורי שער יששכר" בכמה וכמה מהדורות, ולהפיצם ב"ה בעולם כולו באלפי עותקים, בכל פינות ומחנות. כולם נתקבלו בקרב הקהל ברוב הערצה וחיבה, והכל משבחים ומפארים את רוב מעלותיהם המיוחדות.

כמו כן עלינו לשבת לאדון הכל, הקל גומר עלינו, אחרי שכבר ראינו גם בהופעת סדרת המחזורים והסליחות, בהם זכינו לראשונה בסייעא דשמיא לסדר ולעשות את כל סדר שלש רגלים וימים הנוראים, בנוסח המדויק ומנהגי קודש שהנחילו ותיקנו לנו רבותינו הקדושים. עם הפצתם חבלים נפלו לנו בנעימים להשלים ולגמור את קיום צוואתו הטהורה של כ"ק מרן אדמו"ר בעל מנחת אלעזר ז"ע, ובעזרת השם יתברך תהא נוסח תפלתו שגורה בפינו ובפי זרעינו ובפי זרע זרעינו מעתה ועד עולם.

יסודתם בהררי קודש

רבינו בעל מנחת אלעזר ז"ע הוא הוא אשר צויה אותנו בצוואתו הטהורה, להנהיג ולפרסם את נוסח המדויק שתיקן ובירר והדפיס. רבינו ז"ע הוקם עול והשקיע מכוחותיו לברר, להודיע ולגלות בעולם ב"מאמר נוסח התפלה" אשר בספרו "חמשה מאמרות", מקורן וגודל מעלתן של נוסח תפלה מדויקת. ואכן ראה את הנוסח שליבן וסידר, כנוסח שקול ומדויק, מנופה ומבורר, הראוי לפרסם ולהנהיג לרבים, כדי שיוכלו כל בני ישראל להתפלל באופן שיהא שומר פיו ולשונו כראוי, ומפרש צלותיה כדקא יאות, בעמדו לפני מלך הכבוד יתברך שמו.

בסידרו נוסח זה, לקח מכל אשר לפניו; מסורת אבותיו הקדושים, ובמיוחד ממה שקיבל מפי זקינו רבינו בעל שם שלמה ז"ע "אשר למד ועסק ויגע בזה כמה שנים מפי ספרים וסופרים, ובהרבה דברים אשר עלה ונסתפק שאל אז בעל פה מפי רבו רבן של כל בני הגולה הגאון הקדוש מצאנז ז"ע בעל דברי חיים, ועשה על פי תשובת רבו" (לשון קדשו של רבינו בעל מנחת אלעזר ז"ע ב"מאמר נוסח התפלה" אות ה), ועליהם - על כל מה ששמע וראה, עוד הוציא בעיונו ובעומק הבנתו, לברר ולהכריע בדעתו הגדולה והרחבה בין המנהגים והשיטות, והסידורים והמחזורים

אשר היו למראה עיניו. על ידי זה קבע לנו נוסח מדויק וסדר תפלה, אשר ככה הנהיג בבית מדרשו והנחיל לרבים ולדורותיו, זרעו ותלמידיו אחריו, ולכל בני ישראל הרוצים להדר להתפלל בנוסח ברור ומדויק.

נוסח תפלה זו מסורה בידינו הן על פי מה שחקק רבינו בעל מנחת אלעזר ז"ע בעצמו בספריו הקדושים, וגם ממה שנודע לנו מתוך כתבי תלמידים וחסידים שרשמו והדפיסו את מה שזכו לשמוע אל הרנה ואל התפילה, ביניהם הרה"ח ר' ישכר דוב (בעריש) ב"ר שלמה חיים וויינבערגער ז"ל והרה"ח ר' מרדכי ב"ר נחום וויינבערגער ז"ל (אשר על-פי עריכתם נדפס לראשונה סידור שער יששכר) ועוד גדולי החסידים, והן ממה שקיבל ולמד רבינו שליט"א תורה שבעל פה, סדר נוסח התפלה מפי זקנים, להבדיל בין חיים לחיים, ובראשם הרב החסיד המפורסם רבי חיים דוב ב"ר בנימין זאב ז"ל המשמש בקודש אשר לא מש מתוך אהלו של רבינו בעל מנחת אלעזר ז"ע, יצק מים על ידו ושימש אותו באמונה יתירה ובתמימות עד עלותו בסערה השמימה, ומעולם לא אמר דבר שלא שמע מפי רבו (עיי' סוכה כח, א).

ובכן, נוסח המדויק שאנו הולכים ומדפיסים בעזרת השם יתברך בסידורים, מחזורים, סליחות, זמירות, הגדה-של-פסח, סדר הושענות והקפות וכו' שבהוצאתנו, "הוצאת

המיוחדים רק לשליח ציבור, וכן בתפילות המיוחדות לזמנים מיוחדים, עשינו להם מסגרת סביב, אשר על ידו יבחין השליח ציבור וגם המתפלל מה לומר ומה לדלג.

ה. בהילוך סדר התפלה, שיבצנו בתוך הסידור מנהגי קודש, הלכות והוראות הנחוצים והנוגעים למתפלל על אתר, מסודרים היטב דבר דבר על מכונו, בטוב טעם ודעת. כולם נרשמו בלשון קצר וצח, מבלי להאריך ולבלבל את המתפלל ולהטריחו לחפש את הנצרך לו מתוך ענינים שאינם נוגעים כלל לסדר התפלה (וכבר כתב היעב"ץ ז"ל בהקדמת סידורו במליצת לשונו: "ומי שמילא הסדורים דיני דינים מקריים שאין כאן מקומם, איני יודע טעם לבחירתם, ואם בקשו להעתיק השלחן ערוך ומפרשיו, מדוע לא השלימו כל הפרטים עד תומם").

ו. כל ההוראות והמנהגים מקורם בדרך כלל מספר דרכי חיים ושלו, אשר שם נאספו יחד מנהגי ופסקי רבינו בעל מנחת אלעזר ז"ע, עם ציוני המקורות בנגלה ובנסתר. מלבד פסקי הלכות שנלקטו מתוך ספריו הקדושים של רבינו ז"ע, וממה שקבלנו מפי יבלחט"א כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א. כן הוכנסו פסקי הלכות על סדר התפלה על פי ספר דרך החיים.

מראשית עבודתנו זו, זכינו אשר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א שם עיניו הטהורות על כל הנעשה, והקדיש מזמנו לעבור על הכל. ומה גם כי זכינו בכל אלו, שגם כשהיו עוד בשלבי העריכה, שפך רבינו שליט"א את תפלותיו מתוכם. מאז ועד עתה, האיר והעיר לנו רבינו שליט"א כמה וכמה דברים וענינים הנוגעים לנוסח התפלה ולסדר העריכה, והכל תיקן ונעשה כפי רצונו והוראתו.

אשרינו מה טוב חלקינו שזכינו לעשות "נייחא לעליונים" - נחת רוח לרבינו הקדוש בעל מנחת אלעזר ז"ע בשמי מרומים, וגם נייחא לתחתונים - בנינו ובני בנינו, אשר ידעו מקור מחצבתם, ויתפללו במקום שבו התפללו אבותם, ותמלא הארץ דעה את הוי"ה, ויתקבלו תפלתנו לרצון לפני אדון כל, עם תפילות כל ישראל בכל מקום שהם" (מלשון רבינו שליט"א במכתביו הקדושים להמחזורים).

נייחא לעליונים ותחתונים

הסידורים והמחזורים שבהוצאתנו, כבר נודעו בעזרת השם יתברך לפאר היצירה, מלא חן, כליל היופי. שהרי מלבד בירור ותיקון נוסחאות התפלה והפיוטים ביגיעה, השקענו הרבה גם בעריכתו והדפסתו, שיהיה באופן בהיר ומאור עינים בפאר והדר כראות, להאיר עיני המתפלל העומד לפני ד'.

במחשבה תחילה נעשו תיקונים והידורים אלו לתועלת רבה למען תינוקות של בית רבן, בני ובנות ישראל, פירות לטובה המתגדלים ומתחנכים בעזרת השם יתברך בדרכי החיים והשלו"ם, אמנם סוף מעשה נתברר שהם מועילים לכל, להרים ולחזק את עמוד התפלה.

כמה וכמה מעלות טובות ומועילות באו לכאן, בעזרת השם יתברך, ואלו הן:

א. כולו סודר באותיות נאות ברורות, המאירות את העינים, משמחות את הלב, ומרחיבות את דעת המתפלל. כמובן, הוכנסו וצוין כל דבר ודבר על מקומו הראוי, מבלי שיצטרכו לחפש אחריו אנה ואנה.

ב. עריכתו נעשה בכוונה להבהיר ולהקל את הבנת התפלה. לכן השתדלנו גם בעימוד ועיצוב קטעי התפלה, לעורכם בצורה המבלטת את כוונת התפילה ומקילה על הבנתה; לפעמים על ידי סידור שורות התפילות בצורה שעוזרת לקריאה נכונה, על ידי מילות מודגשות, ולפעמים על ידי עימוד מאמר כללי בראש ובתחילת שורה, כשפרטיה מכונסים תחתיה. יהי רצון שנצליח במגמתנו להעלות את כוונת תפילות בני ישראל.

ג. כמו כן, באלו חלקי התפלה והפיוטים אשר משובצים בתוכו פסוקי תנ"ך, תרגום וכיוצא, נעשה עבודה מיוחדת להדגיש זאת לפני המתפלל, למען יבין וידע את אשר לפניו במבנה התפילה והפיוטים.

ד. כדי להבחין בין התפילות שמתפללים הקהל, ובין הדברים

אמת", כולם יסודתם בהררי קודש כפי אשר תיקן וקבע לנו רבינו בעל מנחת אלעזר ז"ע - הכל כפי שהרגלנו זה למעלה מששים שנים לשמוע בתפילותיו הזכות של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מדי יום ביומו, שבת בשבתו ומועד במועדו, וכה יוסיף השי"ת לראות ולשמוע את הכהן בעבודתו עדי נזכה לביאת משיח צדקינו במהרה דיין.

משנתו במקומו עומדת

ומכאן מובן מאליו, שגם אם ימצא אחד איזה מציאה על נוסח התפלה של אחד מרבותינו הקדושים למעלה בקודש, אפילו ממה שנמצא באוצרות ובגנזים מחזורים או סליחות שהיה נדפס בימים ההם, ויש בהם הגהות של רבותינו ז"ע מה שציינו ותיקנו באיזה מקומות בכת"ק על הגליון (וכהיום הועתקו משם בדרכים שונות ובדרך לא דרך), וכן מה שציינו הם בסידור עם "דרך החיים", וכל כיו"ב, הרי ברור שבהגהות אלו לא קבעו רבותינו ז"ע לדורות עולם נוסח תפלה אשר כולנו נתפלל כן. וכל שכן שאין זה כולל משנתו של רבינו בעל מנחת אלעזר ז"ע מה שהשלים והנחיל לדורות עולם, ואין לנו אלא דבריו הקדושים, והלכה כבתראי.

זו ואין צריך לומר זו, שגם אם יבוא חוקר ודורש להוכיח חדשות בנוסח התפלה ממה שנמצא בסידורים חדשים גם ישנים, גם בדברים של טעם או בידיים מוכיחות, אין כל ערך למציאות הללו לשנות הנהוג ולעורר חדשות. שהרי כאמור, כל זה אינו אותו נוסח אשר צוה ותיקן רבינו ז"ע להתפלל בו, לאלו שרוצים ללכת בדרכיו ולשמור צוואתו. אנו נחזיק מנהגינו בידינו, כפי אשר נהגנו כל השנים בבתי מדרשינו בצלא דמהימנותא של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, ומשנת רבינו בעל מנחת אלעזר ז"ע במקומו עומדת.

עוללת תמיד

התורה
היא
התורה

מצות שמירת מקום המקדש

מצות עשה מן התורה לשמור את בית המקדש, לשמור וללכת סביב המקדש תמיד, שנאמר (במדבר י"ב, ב) ואתה ובניך לפני אהל העדות, "כלומר אתם תהיו שומרים לו, ונאמר (שם ד) ושמרו את משמרת אהל מועד, ונאמר (שם ג, ח) והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה משה ואהרן ובניו שומרים משמרת הקדש". ואם בטלו שמירה עברו בלא תעשה שנאמר (שם י"ד, ד) ושמרתם את משמרת הקדש, ולשון שמירה אזהרה היא (עיין רמב"ם פ"ח מהלכות בית הבחירה ה"ב-ג).

שמירה זו היא לא משום פחד מאויבים או מלסטמים, ולא משום מלחמה, ולא משום חשש גניבה. אין השמירה אלא כבוד לבית המקדש, כי "גדולה למקדש שיש עליו שומרין, לא דומה פלטרין שאין עליו שומרין לפלטרין שיש עליו שומרין" (ספרי זוטא פרשת קרח, ועיין רמב"ם שם).

השומרים הם הכהנים והלויים, אבל אין הם שומרים כאחד. הכהנים מבפנים והלויים מבחוץ, הכהנים מלמעלה - במקום גבוה, והלויים מלמטה. הכהנים שומרים בשלשה מקומות בבית המקדש, והלויים בעשרים ואחד מקומות.

בזמן הזה

והנה בשנת תר"ל, בא לעיר הקודש ירושלים הגאון ר' הלל משה מעשיל געלבשטיין זצ"ל, והתחיל לעורר שמצות שמירת בית המקדש נוהגת גם בזמן הזה, וחובה מוטלת איפוא על כל ישראל להציב משמרות סמוך לכותל המערבי ולהר הבית - מקום המקדש. ואף שבעוונותינו הרבים חרב בית תפארתנו ושמם בית מקדשינו, עם כל זה שמירתו וכבודו לא בטל. דאילו היה הטעם רק מחמת גניבה וכדומה, בודאי שלא שייך בזמן הזה. ברם מכיון דכל טעם שמירתו הוא לכבוד הבית, הרי גם בזמן הזה הוא "פלטרין של מלך", לכן צריכין לכבדו ולשומרו. ואף אם אי אפשר לשומרו בפנים, צריכין לקיים המצוה מבחוץ. ולכן הציע הגאון ר' מעשיל זצ"ל שמאחר שאין אפשרות גישה למקום המקדש עצמו, יש לכבד ולרומם את שריד בית מקדשינו - הכותל המערבי, "לקבוע שם מנין תלמידי חכמים ויראים, שחרית מנחה וערבית, ויעמדו שם על הדוכן בכל יום לפחות עשרה כהנים", ועוד כהנה אצל השערים של הר הבית, ויצאו בזה ידי חובת שמירת מקדש.

כמה ספרים ומכתבים כתב בענין זה, ובעיקר בספרו "משכנות לאביר יעקב" האריך לברר ראיותיו בחידושו הלז. הוא מבסס שיטתו על דברי הרמב"ם בפירושו המשניות (ברייתא מסכת תמיד) שכתב "ודע שאלו השומרים

ששומרים המקדש על-פי המשמורות אינו מחמת פחד, אבל זה דרך גדולה לבית לכבוד ויקר, וכן היו שומרים המשכן במדבר ובימי שלמה, ועד לעולמי עד, שנאמר והחונים לפני המשכן קדמה. וממלים אלו "ועד לעולמי עד", הבין ששיטת הרמב"ם הוא שאף בזמן הזה - לעולמי עד - נוהגת מצות שמירה. דאי כוונת הרמב"ם רק שיהא נוהג לעתיד לבוא, היה לו לכתוב "וכן לעתיד", ומדלא כתב כך "מוכח להדיא" שנוהגת אף בזמן הזה.

ועוד, דהנה מצות "מורא מקדש" נוהג גם בזמן הזה, כמו שכתב הרמב"ם להדיא (פ"ז שם ה"ז) "אף על פי שהמקדש היום חרב בעוונותינו, חייב אדם במוראו כמו שהיה נוהג בו בבניינו". ובכן יש לדון קל וחומר שמירת מקדש ממורא מקדש, ולילף שגם מצות שמירת מקדש נוהג בזמן הזה. וכיון ש"מצינו למילף מצות כבוד המקדש ממצות מורא מקדש, משום הכי לא הוצרך הרמב"ם לכפול הדברים לענין שמירת המקדש", עיין שם באריכות הדברים.

אין לחדש מעצמנו

הגה"ק בעל משמרת שלום מבריהן-קודינב זצ"ל השיג עליו (עיין משכנות לאביר יעקב חלק ב סימן ג), ובתוך הדברים כותב "הלא כלל זה מסור בידינו, כל מקום שהלכה רופפת בידינו

דבר הלכה זו, נבנה יסודו על משנה ראשונה של מסכת תמיד, ובו פתח את ספרא קדישא הדין. אחר כך הוסיף להעלות עוד חידושים וביאורים על סדר מסכת זו, אשר נמנה כאחד מל"ו מסכתות הש"ס (כאשר בירר רבינו ז"ע בהקדמתו בפסקא עולת תמיד העשויה). אחריו הוסיף רבינו ז"ע "שני חידושי דברים במסכת מדות הסמוכה לה".

תורת העולה

ספר זה מסר רבינו ז"ע לדפוס בשנת תרפ"ב בעיר בראטיסלאווא, כנספח לספרו "דברי תורה" מהדורא קמא שהדפיס אז לראשונה. כן צירף אז לספר זה את ה"מאמר מילי דהספידא".

במשך השנים והזמנים, נשאר ספר "עולת תמיד" כנספח לכמה מהדורות של הספר הקדוש "חמשה מאמרות", וגם נדפס עם שאר ספריו הקדושים. ועתה אמרנו לנפשנו, אשר כדי שדברי קדשו של רבינו יתבדרו בבי מדרשא אצל כל דורשי ומבקשי ד', כדאי וראוי הוא לקבעו לברכה בפני עצמו. בברכתו הטהורה של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, העלנו אותו מחדש על משב"ח הדפוס, ברוב פאר והדר, כאשר תחזינה עיני המעיין מישרים, ובס"ד יהא עזר וסיוע ללימוד הספר, ויתרבו המעיינים והלומדים בדברי קדשו.

כדי שיהא משנתו של רבינו שלימה, ראינו לנכון, להעתיק בסוף הספר עוד ביאור על מסכת תמיד שמצאנו בספרו חיים ושלוש על התורה פרשת כי תשא, וגם תשובתו הארוכה הנדפס בשו"ת מנחת אלעזר חלק ה - ליקוטי תשובות סימן יב (בענין ישוב ארץ ישראל בזמן הזה, ובענין צדקת רבי מאיר בעל הנס), בתוכה מיישב רבינו ז"ע שדעת הרמב"ם שבית שלישי לא ירד בנוי משמים אלא יבנה על ידי המשיח - כפי אשר ביאר כאן בספר זה.

לתכלית זה חיבר רבינו ז"ע את ספרו "עולת תמיד" על מסכת תמיד, בו הרחיב להוכיח ולבאר בחכמת תורתו הגדולה שחובת השמירה במקום המקדש הוא רק בזמן שבית המקדש קיים.

ואלו דבריו בהקדמתו: "נתתי אל לבי - מלבד הטעם הכמוס - כי קנאתי בהוללים, קנאת אוילים, אשר עלינו ישחקו כסילים, וירבו בהלולים, ויאמרו ראו הדברים אשר הביא לנו איש עברי לשום מלח על מכותינו, בספר משכנות לאביר יעקב על מסכתא זו, והרעיש עולם שצריכין שמירה סביב למקום המקדש גם בזמן הזה יומם וליילה, וישמרו כעת סביב בית תפלתם ר"ל, כנראה לעין הרואה בעונותינו הרבים עד עת קץ במהרה בימינו. ואם היה כונת המחבר לשם שמים, עם כל זה המה דברים זרים, אינם ראויים להיות נאמרים, כאשר ביארתי להלכה בפנים בעזרת השם יתברך, כי רק בבית מקדשו במהרה בימינו נזכור לשמור משמרת ד' תמיד".

"וביארתי זה (גם לרוב פשיטתו), בשביל שהדפיס בירושלים ת"ו רב אחד מזקני רוסיש פולין, מ' משה מעשיל ז"ל, ספר בשמו 'משכנות לאביר יעקב' - (הוא פירוש למסכת תמיד, ועוד שם אריכות וערבובי דברים), והרעיש עולם שצריכין גם עתה שמירה סביב הר הבית" (לשון רבינו בפנים הספר עמוד טז).

"ואם כי ידענו ושמענו שהיה הרב הנ"ל זצ"ל גדול בתורה וחסיד גדול, אבל במחילת כבוד תורתו הרמה היה מפליג ומתעקש בדברים שונות אשר גמר בלבו, כאשר נודע לאנשי ירושלים, וגם ניכר להקורא בחיבוריו ערבובי דבריו, יהי לו אשר לו, תהא נשמתו בגן עדן וזכרו מבורך, ואנחנו בדרכי אבותינו נלך, ולא בדרכיו אשר לא שערום אבותינו ורבותינו בכל הדורות, כל הקדושים אשר בארץ החיים, להעמיד שומרים שמה" (לשון רבינו בפנים הספר עמוד יט-כ).

הלך אחרי המנהג, ולא חזינן לרבנן קשישאי למאות ולאלפים בעלי תורה ורוח הקודש שחשו במנהג הזה, ולא הזכירו הלכה זו כלל, ובראשם הרמב"ן והאריז"ל בעלי רוח הקודש וגילוי אליהו ז"ל שהיו בארץ הקודש ולא חשו לזה כלל, עיין שם. וגם הביא שהגאון האדר"ת מירושלים לא קיבל דבריו, וכן עוד כמה מגדולי ישראל.

גם הגה"ק בעל אבני נזר זצ"ל (שו"ת אבני נזר יורה דעה סימן תמ"ט) השיג עליו. ועל מה שמבסס הגאון ר' מעשיל שיטתו שיש לדון קל וחומר ממורא מקדש, כתב באבני נזר "דבר זה לדרוש התורה בי"ג מדות נמסר לחכמי הש"ס, ולא לחכמים שאחריהם, וכל שכן לדידך". ואף שאין האבני נזר חולק על עצם חידושו שיהא נוהג שמירת מקדש בזמן הזה, מכל מקום אינו מסכים לדעתו שאכן ינהיגו ככה למעשה כהיום הזה. כי מוכיח משיטת הרמב"ם שסובר דשמירת כהנים הוי עבודה ובעי בגדי כהונה לעיכובא, וזהו אי אפשר בימינו. וגם שמירת הלויים הוא בלתי אפשרי בזמן הזה, כי אף שיכולים לברר מיוחסי לויים, אבל הרי דוד ושמואל חלקו למשמורת איזה הלויים יהיו מן המשוררים ואיזה מן השומרים, ו"הלויים מוזהרים שלא יעשה אחד מלאכת חבירו, שלא יסייע המשורר לשוער ולא השוער למשורר" (רמב"ם פ"ג מהלכות כלי המקדש ה"ג), והמשורר ששיער חייב מיתה (עיין ערכי יא, ב). ומאין נדע מי המה השוערים". על-כן מן הנמנע הוא שיקיימו המצוה בזמן הזה.

נוהג רק בזמן הבית

אבל דעת רבינו הגדול והקדוש מרן בעל מנחת אלעזר ז"ע, שברור ופשוט הוא שמצוה זו אינו נוהגת כלל בזמן הזה, עד שירחם עלינו השם יתברך ויבנה בית תפארתנו שאז שוב נקיים המצוה לשמור בית המקדש ולכבדה.

ומאוד חביב לי אשר ראיתיו הוגה בחיבוריו בעזרת השם יתברך, וזהו חלקי מכל עמלי!

שו"ת מנחת אלעזר חלק חמישי - ליקוטי תשובות סימן מד

מאמר אדון כל

פיוט 'א-ל אדון' וכוונותיו

פיוט "א-ל אדון", אשר שגבה מעלתו בקדושה למעלה ראש" (לשון רבינו בהקדמתו), נתקן כחלק מנוסח ברכת יוצר של שבת קודש עוד מזמן התנאים. והגם שבסידור הרס"ג ובנוסח התפילה להרמב"ם נפקד מקומו, נמצא הוא בסדר רב עמרם גאון, ספר הפרדס לרש"י, מחזור ויטרי, סדר הרוקח, ושאר סידורי הראשונים, אשכנזים וספרדים. והנה באקדמות מילין שכתב כ"ק רבינו זי"ע למאמר דגן, ציין לדברי הזוהר הקדוש (תרומה קלב, א-ב) ולפירושו אור החמה שם, שמאריך בשבח הפיוט, ומבאר הזהר שם (מתורגם ומבואר על פי מפרשי הזוהר למען ירוץ הקורא בו): 'א-ל אדון' הוא השיר ושבחה של העולם הבא, והוא השבח של שבת שמשבחת את קודשא בריך הוא מלך שהשלום שלו... ועל ידי השבח הזה של 'א-ל אדון' השבת עצמה מתעטרת ומתעלה מעלה מעלה, וכן מתעטרת ומתעלה על ידו כל כנסת ישראל, והמרכבה העליונה.

בזוהר הקדוש שם נתבאר, כי לעומת השבח 'א-ל ברוך ג'דול ד'עה וגו'', שנסדר בברכת יוצר בימי החול, על פי האל"ף-בי"ת על כל תיבה, הרי שב"א-ל אדון" יש לכל אות מהאל"ף-בי"ת פסקא שלימה.

ולא זו אף זו, אלא שהפיוט כולו נסדר באופן מיוחד:

בשתי הצלעות הראשונות הפותחות באות א' ובאות ב': "א-ל אדון על כל המעשים, ב'רוך ומבורך בפי כל נשמה", יש חמש תיבות בכל אחת, וביחד עשר.

בסופו, שתי הצלעות האחרונות הפותחות באותיות ש' ות': "ש'בח יתנו לו כל צבא מרום, ת'פארת וגדולה שרפים וחיות ואופני הקודש", יש שש תיבות בכל אחת, וביחד י"ב.

ושני בתים הראשונים יחד עם שני האחרונים, מנינם עשרים ושתים, כנגד כ"ב אתון דאורייתא, מאל"ף עד תי"ו.

והנה שאר הי"ח חרוזים שבפיוט, מאותיות ג' עד ר' (שהם י"ח אותיות), יש בכל אות ארבע תיבות, שהם ביחד ע"ב תיבות. והם מכוונים כנגד ע"ב צירופי שמות הקודש היוצאים מן הפסוקים (שמות יד יט-כא) "ויסע" "ויבא" "ויט", 'ישר הפוך וישר', כמבואר ברש"י (סוכה מה. ד"ה אני והו) שהוא "שם המפורש", וכמוסבר להלן.

סדר בנין ע"ב שמות

כאמור; רש"י במסכת סוכה ביאר מקור הע"ב צירופי שמות של שם קדוש זה, בכתבו: "שבעים ושתים שמות הן, הנקובים בשלוש מקראות הסמוכין בפרשת ויהי בשלח (שמות יד יט-כא), 'ויסע' וגו', 'ויבא בין מחנה', 'ויט משה את ידו', ושלשתן בני שבעים ושתים אותיות, ומהן שם המפורש. אות

ראשונה של פסוק ראשון, ואחרונה של אמצעי, וראשונה של אחרון, וכן בזה הסדר כולן".

ולהבין כוונתו; דהנה פסוקים אלו, יש בכל אחד מהם לחוד שבעים ושתים אותיות, ומהם מצטרפים שבעים ושתים שמות קודש של שלש אותיות, בסדר הזה: מסדרים הפסוקים ישר הפוך וישר, כלומר שפסוק הראשון והשלישי מסודרים 'ישר' על הסדר, והפסוק השני מסודר 'הפוך' מסופו לתחילתו, וכך לוקחים את האות הראשונה מהפסוק הראשון ("ויסע"), ואת האות האחרונה של הפסוק השני ("הלילה"), ושוב לוקחים את האות הראשונה של הפסוק השלישי ("ויט") - וכך מצורף אותיות "ו-ה-ו" שהוא השם הראשון מהע"ב שמות הקדושים. וכך בהמשך לוקחים את האות השניה של הפסוק הראשון ("ויסע"), האות השניה מהסוף של הפסוק השני ("הלילה"), והאות השניה של הפסוק השלישי ("ויט") - וכך מצורף אותיות "י-ל-י" שהוא השם השני מהע"ב שמות הקדושים. וכן הלאה.

וכאמור מדברי הזוהר הקדוש ומפירושו אור החמה, ע"ב צירופי שמות אלו מכוונים לע"ב תיבות של פיוט "א-ל אדון", מתיבת "גדלו" ועד תיבת "הלבנה". ומציין רבינו זי"ע בהקדמת קונטרס זה, כי: "בסידורי רבינו האריז"ל כולם, וכן בסידורי רבותינו הרמ"ק והרש"ש ז"ל נדפס מעל כל תיבה מהע"ב תיבות השם הקדוש מהע"ב שמות שיש לכוון בו.

הגיעה סוף כל סוף האבידה לביתו, נתן שבח להשם יתברך על הטוב שגמל עמו (יעויין בהרחבה כל המעשה בתולדות רבינו פרק שבעה עשר - אמונה טהורה אות קפט ובהערה מג. ובסדר שנה האחרונה פרק שביעי - חודש כסלו אותיות קכו-קל).

על משב"ח הדפוס

אחר הדברים האלו כבר לא התעכב יותר בהדפסת המאמר, ובחודש ניסן של אותו שנה, שנת תרצ"ו, קרוב לחג הפסח, מסר רבינו זי"ע לדפוס בעיר מונקאטש את ה"מאמר אדון כל", שנספח כתוספת לכרך של ספר הקדוש "דברי תורה" מהדורות ז-ח-ט שהודפס אז כאחד.

כאמור, נעשה כל זאת מתוך יסורי הגוף והנפש אשר היו מנת חלקו באותה העת, מתוך צערו ודאגתו הפנימית על שפלות הדור בחסרון האמונה האמיתית אל ד' ובצפיה חזקה אל ביאת משיחו, כנראה מתוך חתימת הקדמתו להמאמר: **כה דברי הנאנח והנרדף וכואב בצרת ישראל. ובפרט מהני מיני, המה הבריוני, מחריבי ציון וירושלים. ומצפה לרחמי שמים, בישועה וגאולה קרובה במהרה בימינו, מאת הזוכר חסדי אבות ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה.**

במשך השנים והזמנים, נשאר "מאמר אדון כל" כנספח לכמה מהדורות של הספר הקדוש "דברי תורה", וגם נדפס עם שאר ספריו הקדושים וכנספח לשאר ספרי קודש. ועתה אמרנו לנפשנו, אשר כדי שדברי קדשו של רבינו יתבדרו בבימדרשא אצל כל דורשי ומבקשי ד' בכלל, ולומדי הח"ן בפרט, כדאי וראוי הוא לקבעו לברכה בפני עצמו.

בברכתו הטהורה של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, העלנו אותו מחדש על משב"ח הדפוס, ברוב פאר והדר, כאשר תחזינה עיני המעיין מישרים. ויהי רצון שיהא מעבדנו לרצון לפני אדון כל.

בחסדו יתברך שמו". ומעיד רבינו זי"ע, אשר "במקומות רבות, ורובן ככולם, משולבים הדברים כמין חומר בפשיטות [פשט שבסוד]".

יקרים מזהב ומפז רב

קונטרס זה "מאמר אדון כל", המשובץ בעדי עדיים פרחי שושנים בדרך פרד"ס, היה חביב מאוד על רבינו זי"ע והשתעשע בו לאין שיעור. והנה אירע אשר בשובו של רבינו זי"ע לעיר מונקאטש בט"ז כסלו תרצ"ו, אחר ששהה חודש ימים לצרכי רפואה במדינת איטאליא, נתברר כי בדרך אבדה אמתחת אחת, שבתוכה היו מונחים כמה חפצים חשובים וביניהם כתב יד ספרו הקדוש "חיים ושלו"ם על התורה, וכתב יד קודש הקונטרס דידן "מאמר אדון כל".

כאשר רבינו חיפש אחר הכתבים בערב שבת קודש פרשת וישלח, נודע דבר האבידה לרבינו ונחשך תוארו והתמרמר מאוד, ובכה בדמעות שליש, מהצער הגדול והנורא על אבדן כתב יד קדשו.

רבינו זי"ע הצטער אז ביותר בעיקר על אבידת כתב יד המאמר דידן, באמרו שכל כוונתו בכתבת הדברים היה אך ורק "לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה ביחודא שלים". עוד התבטא אז בכאב ובמרירות לב, כי אם חלילה לא תמצא האבידה אם כן מן השמים לא ניחא בתורתו, ועל כן ימנע את עצמו מלומר עוד תורה ברבים, ועוד דיבורים כהנה נפקי אז מפומיה מרוב צערו של אותו צדיק, אשר חביבין היו עליו דברי תורה יותר מנפשו, עד שהעביר רבינו שינה מעיניו מרוב עגמת נפש וכאב לבבו הטהור.

אכן כאשר נודע לו שבחסדי השי"ת נמצאה האבידה עם כתבי הקודש היקרים באור ליום שלישי שלאחריו, גדלה שמחתו ותחי רוחו הטהורה וישב לסעוד סעודת היום, אך עדיין ציפה בכליון עיניים מתי יגיעו החפצים הקדושים והכתבי יד לביתו, וכאשר

והנה בסדורים הנ"ל נדפסו הע"ב שמות הקדושים הללו מעל התיבות גם בפרשת "והיה אם שמוע" מתחילתה עד תיבת "ושמתם".

מקום הניחו לו להתגדר

רבינו זי"ע משבח ואומר בהקדמתו למאמר "אדון כל", כי לגבי פרשיות של שמע: "הגאון הקדוש המקובל האלקי [רבי ישעיה יעקב ב"ר יהודה ליב הלוי מחכמי הקלוז' בבראדי ואב"ד אלעסק, תלמידו של הג"מ חיים צאנזער מבראדי] ז"ל, בספרו 'חרב פיפיות', פתח לנו פתח כפתחו של אולם, ובא במשפט וטעם לשבח על כל נעלם, בביאור רחב על כל שם ותיבה, לקרב ולשלב ולחבר באהבה, ליודעי חן ודורשי חכמת האמת בחיבה".

"אולם" - מיצר רבינו על כך שבשבח "א-ל אדון" - "הטעם בזה, ושייכות כל שם מהע"ב לכל תיבה, לא נמצא כלל בשום ספר".

אשר על כן אזר רבינו כגבר חלציו להשלים חסר זה. כנודע שלקראת סוף ימיו (ראה תולדות רבינו פרק שבעה עשר - אמונה טהורה אות קפט), היתה עבודתו בהתלהבות עצומה ובשקידה יתירה לכתוב ספריו הקדושים, זאת על אף יסורי גופו הרבים ומצב בריאותו שהורע רח"ל מיום ליום, כמו שמתבטא בהקדמת הספה"ק "דרכי תשובה" להלכות מקואות, אשר עבודתו בסידור החיבור בא לו: "ברוב צרותי, כי רבות אנחותי, ומיחושי וכאבי גופי ונשמת, ובפרט בצרות הדור וטרדות ורדיפות".

מתוך יסורי הגוף והנפש הללו, כאשר הוא "הנאנח והנרדף וכואב בצרת ישראל" (לשון רבינו בחתימת ההקדמה למאמר זה), עמד רבינו זי"ע, "במקום אשר הניחו לי להתגדר בעזרת השם יתברך", וחיבר "מאמר אדון כל" על פיוט "א-ל אדון" שבברכת יוצר של שבת קודש, "לבאר ולשלב על כל שם הרשום על התיבה כאשר יראה כל קורא, נפלאות התורה,

דרכי חיים ושלוה

שלא תשתכח תורה מישראל

ספר הקדוש "דרכי חיים ושלוה", ספר המנהגים של כ"ק אדוננו מורינו ורבינו אור עולם רשכבה"ג מרן בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זי"ע ועכ"ל, הוא "תורה שלימה, ללמד את העם מצות וחוקים", מנהגים ודרכים, אשר קבל מרבנותינו הקדושים מדור דור למעלה בקודש (על פי לשון המחבר בהקדמתו).

הספר נתחבר על-ידי אחד מן התלמידים החשובים של רבינו הק' זי"ע, הלא הוא הגאון החסיד הרב ר' יחיאל מיכל גאלד ז"ל הי"ד ממונקאטש, מחבר ספרי "מאסף לכל המחנות" ושאר חיבורים. עוד בחיים חיותו של רבינו זי"ע קם והתעורר לחקור אחר מנהגי ותהלוכות רבו, רשמים עלי גליון, וציין עליהם הגהות והערות על מקור מוצאם בתורת הנגלה והנסתר.

אחר פטירת רבינו זי"ע, הצטרף עמו הרב החסיד, חכם וסופר, הר"ר משה גאלדשטיין ז"ל הי"ד, מחבר ספרי "מסעות ירושלים" ו"תיקון עולם", אשר בהיותו סופר מהיר נפלא, טרח ויגע בעריכתו וסידורו של הספר, שיהא בכתובה תמה יפה וברה, מסודרים כל דבר ודבר על מכונו.

בעת ההיא כאשר ספר "דרכי חיים ושלוה" כבר היה ערוך ומסודר להעלותו לדפוס, מפני דבר שבמזון

הקדמה זו הוא מעשה אומן נפלא, אשר בו מצוייר ומתואר באופן מיוחד ונעלה, באין דוגמתו, מהותו ועצמותו של רבינו זי"ע. דברים היוצאים מלב חסידי ותלמידי הקרובים והנאמנים של רבינו זי"ע, הגאון המחבר הי"ד ואתו עמו הרב החסיד רבי משה גאלדשטיין הי"ד, שזכו ליכנס בחדרים הפנימיים של המלך, והעידו לדורות הבאים אחריהם צדיק מה פעל בשמים ובארץ.

תורה מפוארה בכלי מפואר

מני אז כשנדפס הספר בחיי המחבר הי"ד, יצא לאור עשרה פעמים ויותר, כולם בדפוס צילום מהדפסה ראשונה. בחלקם נתוספו ונתקנו בפנים כמה הוספות ותיקונים, אך גם בהם נפלו טעויות ושגיאות לרוב. ומה גם שעוד במהדורא ראשונה נפלו טעויות ושגיאות, מחמת מהירות העבודה. ובכן אזרנו חיל לגשת אל המלאכה, לערוך ולהוציא לאור את הספר מחדש, ואכן בהוצאה זו בעזרת השם יתברך "פנים חדשות באו לכאן", בהרבה מעלות טובות, ואלו הן:

כל הספר כולו סודר מחדש באותיות יפות המאירות את העינים, משמחות את הלב ומרחיבות את דעת הלומד. הספר הוגה מחדש ונתקנו מאות שגיאות וטעויות שנפלו בתוך הספר. כן העמדנו על נכונם כל ה'תיקונים'

העדיפו רבים, להקדים ולהדפיס הספרים שכתבם רבינו זי"ע בכתב ידו הקדושה. ברם, הרבנית הצדיקת רחל פערל ז"ל הי"ד, מחברתו הטהורה של רבינו זי"ע, אשר ידוע בין החסידים, עד כמה מסרה נפשה להוציא לאור חיבוריו הקדושים של בעלה - רבה"ק, בחרה בחכמתה הגדולה וברוח קדשה (עיין סדר שנה האחרונה את קכו הג"ה נח) ספר "דרכי חיים ושלוה", שידפיסוהו בהקדם האפשרי, ודפקה וזרזה את המחבר שימחר בעריכתו והדפסת הספר. ואף שהמחבר התנצל לפניה שספר כזה שהיא כל התורה כולה, כמעט שאי אפשר להדפיס במהירות כל כך, שעלול שיפול בו טעותים הן בעריכתו וכתובתו הספר והן בהדפסה, אבל היא באחת ומי ישיבנה. יחד עם המשב"ק הרה"ח ר' שלמה גאלדשטיין ז"ל, אספה וקבצה הוצאות ההדפסה, עד שעלתה בידה להביא את הספר לבית דפוס, ולהפיצה על פני תבל.

זכותם עומדת לעד, שפעלו שלא תשתכח מישראל תורת הבעל שם טוב, תורת רבותינו הק' תלמידיו ותלמידי תלמידיו, ובעיקר תורתו להלכה ולמעשה של רבינו הק' בעל מנחת אלעזר זי"ע, שרבים הולכים לאורו ונהגים במנהגיו ממזרח שמש עד מבואו.

דבר חשוב לעצמו הוא "הקדמת המחבר". מלבד תוכן הדברים שמשמשת כ"מבוא" להספר, גם נרשם בו לדורות עולם דמות דיוקנו של רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע.

הגה"צ מוה"ר ר' יחיאל מיכל גאלד ז"ל, בעל מחבר ספר מאסף לכל המחנות על או"ח, שנתקבל בעולם ונמצא בכל מקום תורה, ואצל כל מורה הוראה, עוד הגדיל לעשות עמנו, לחבר ספר הקדוש "דרכי חיים ושלוש", שבזה זכה וזיכה את הרבים, כי ספר זה נתפרסם בכל קצווי תבל ממש, ונעשה ספר זה לשולחן ערוך החסידות. כי בו נחרטו מנהגיו והליכותיו בקודש של רבינו כ"ק אא"ז זי"ע, הבנויים על יסודות ההלכה והחסידות, בדרך רבינו האר"י ז"ל ומרן קודש הקדשים הבעל שם טוב זי"ע, ותלמידי תלמידיו עד רבותיו ואבותיו הקדושים, זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל.

החובה להכיר לו תודה, ולומר עליו הדברים שאמר רבינו הקדוש על רבי חייא (כתובות קג, ב) "כמה גדולים מעשה חייא", שפעל כדי שלא תשתכח תורה מישראל. כי כן עשה בעל דרכי חיים ושלוש, זכותו עומדת לעד, שפעל שלא תשתכח מישראל תורת הבעל שם טוב, תורת רבותינו הק' תלמידי ותלמידי תלמידי, ובעיקר תורתו להלכה ולמעשה של אא"ז אדמו"ר רבינו הק' בעל מנחת אלעזר זי"ע, שרבים הולכים לאורו ונוהגים במנהגיו ממזרח שמש עד מבואו.

מדברי כ"ק מרן רבינו שליט"א מילי דהספיידא - ו' אייר ה'תשנ"ט

ובמיוחד השתמשנו בספריו של הרה"ח ר' בעריש וויינבערגער ז"ל, הוא הגבר אשר פעל הרבה למען הדפסת ספרי רבותינו הקדושים, ובמשך כל ימי חייו אסף וקיבץ זכרונותיו ואוצרותיו, למען יעמדו למשמרת בני ישראל. ותשואת חן לידידנו החשוב והמפואר, איש אמונו של כ"ק מרן רבינו שליט"א, הרה"ח ר' מאיר יוסף פרענקל שליט"א, אשר בטוב עין פתח לנו את אוצרותיו לתועלת הספר.

עבודה מיוחדת נעשה ב"הקדמת המחבר", לחדשו באותיות מאירות עינים, פיענוח ראשי תיבות, פיסוק וניקוד, והפרדת קטעים ארוכים לקטנים יותר, למען ירוץ בו הקורא, ויתענג ממעשיהם של צדיקים.

תהלה לא-ל יתברך, נתקבל הספר במהדורתו החדשה ברוב אהבה וחיבה בקרב קהל הקודש המשתוקקים ללכת בדרכי חיים ושלוש, והיה להם כשולחן ערוך לדעת את המעשה אשר יעשו. ועתה זכינו בעזרת השם יתברך להדפיס את הספר בפעם הרביעית, עם עוד הוספות ושכלולים כאשר יבחין עיני הלומד מישרים.

ענין ומקצוע. בו נכלל ליקוטי דינים ופסקי הלכות ממשנתם של רבותינו הקדושים, שעוד לא הובאו בתוך הספר על-ידי המחבר ז"ל. דברים הללו משלימים את תכלית הספר לדעת המעשה אשר יעשו. במדור ה'נספחות' ראינו להעתיק ולהביא גם ביאורי ופירושי ענינים במנהגי רבותינו הקדושים, מתורותיו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, שכבר נדפסו במשך השנים, וממה שקבלנו בעל פה בעת עריכת הספר.

ההשמטות שנוספו במהדורות הקודמות של הספר, על ידי הני חסידים ואנשי מעשה מתלמידי רביה"ק זי"ע הרה"ח ר' בעריש וויינבערגער ז"ל והרה"ח ר' מרדכי וויינבערגער ז"ל, כמה מהן נעתקו על מקומן הראוי (בשינוי אות ובתוך סוגריים מרובעות), וכמה מהן באו במדור ה'נספחות'. נוסף על ההשמטות הנזכר, הנה מונחים לפנינו ספרי דרכי חיים ושלוש של כמה מנכבדי זקני אנ"ש ז"ל שזכו להסתופף בצל קדשו של רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע, והערותיהם הנכונות בשולי הגליון באים ועולים במדור ה'נספחות'.

שנתוספו במשך השנים בדפוסים שונים. הכל נעשה כפי הכרעתו הקדושה של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א.

ניתן ריוח בין הדבקים בפיסוק וניקוד, ופיענוח ראשי תיבות. כן עשינו קטעים מחודשים במקום אשר יארכון הדברים להבנת הענין ולהברת הלימוד. הושלמנו והוספנו מראי מקומות לכל הצינונים שגרשמו בפנים הספר ובהערות למטה, כדי להקל על הלומד למצא את מקור הדברים. ולתועלת הלומדים, עשינו מעלה יתירה לכל הספר, בהוספת כותרות לצד כל ענין וענין, להגיד מראש תוכן המדובר. כן הוספנו בראש כל מערכה, ותוכן הענינים המתבארים בספר.

בהרבה מקומות של הליכות והלכות, עוד הניח לנו המחבר ה"ד מקום להתגדר, להעיר ולהאיר הערות נכונות, לרשום מראה מקומות וצינונים נוספים. גם הערות חדשים אלו שיבצנו בין הערותיו של המחבר, אמנם כדי להבחין בין אלו לאלו, נסמן אצלם כוכב כזה*.

ברכה קובעת לעצמו מדור ה'נספחות' אשר ערכנו והוספנו כמעט בסוף כל

אויף אלע ספרים פון דער פונקאטשער "הוצאת אמת"

25% OFF

MINKATCH.ORG

זונטאג - ר"ח סיון | פאנטאג - ב' סיון | דינסטאג - ג' סיון

משמיע ישועה

מי יתן מציון ישועת ישראל

בספר "משמיע ישועה", נקבע לדורות את דעתו הקדושה של כ"ק מרן אדמו"ר בעל מנחת אלעזר זי"ע, בענין מה שאמרו חז"ל (בראשית רבה פמ"ב ז) ש'אם ראית מלכיות מתגרות אלו באלו, צפה לרגלו של משיח, ואשר אין לנו להתפלל בעד שלום העמים, אלא להתעורר על תיקון העוונות ולהתפלל על הגאולה שלימה, ועל ידי זה נזכה לאפרקא שכנתא וכנסת ישראל מגלותא.

הן נודעת זאת בעולם, אשר במשך שנות מלחמה העולמית הראשונה, כאשר התפוררה ארץ מקול תרועת מלחמה ומלכיות מתגרות זו בזו, והרבה דם נשפך מישראל, היה עיני רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע צופיות אך ורק לישועת ישראל, ולא בעד פעולות ותפילות מיוחדים בכדי לעשות שלום בין העמים. כשופר הרים קולו למען דעת מה שהיה מקובל אצלו מאבותיו ורבותיו הקדושים מתלמידי הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, מפייהו ומפי כתבם בספרים הקדושים, שבגאולה העתידה תהיה מקודם חבלי משיח ומהומה בעולם. ועלינו להרבות בתפלות ובקשות לאב הרחמן אבינו שבשמים שלא יתארכו החבלי משיח והצרות, רק מהרה יבא ויגל לבנו משיח בן דוד, וישראל נושע בד' תשועת עולמים.

רבינו זי"ע התחנן לבני דורו, שיחוס כל אחד ואחד על נפשות כלל ישראל, ולא להתפלל העיקר על שלום העמים. כי אם לדרוש שלומם וטובתן של ישראל, ולבקש כי שומר ישראל ישמור שארית ישראל ואל יאבד ישראל, אין פרץ ואין צווחה ברחובותם. והרבה שלוחים למקום להיות מגן ומושיע חוסים ממתקוממים, ולא על ידי העמים שיהיו שלום ושקטים. ואם חלילה יהיו נמשכים כדעת ההמון, שהטעו אותם, להתפלל על שלום העמים, הרי על ידי זה יאריכו עול הגלות ויעכבו הגאולה.

רבינו זי"ע הרבה להזהיר ולהוכיח ולבקש על זאת, ופעל הרבה ללמדה לאחרים, לפקוח עינים עורים לכבודו של ד' ומשיחו. קורות ימים אלו, ובמיוחד עבודתו הגדולה של רבינו זי"ע במסירת נפש ממש, הלא הם כתובים וחרוטים על-ידי גדולי התלמידים והחסידים, בספר דרכי חיים ושלום (אות תרמד-תרנה), ובספר תולדות רבינו (פרק שנים עשר - ישועת ישראל אות קיז והלאה), והועתקו בספר דגן במדור "ליקוטים", שמה תמצאנה.

כתובים על ספר

"על פי הסכמתו ופקודתו" של רבינו זי"ע, "הדפיס אחד מאנ"ש ותלמידו, וכעת הוא אחד מגדולי הרבנים במדינתנו" (ראה דרכי חיים ושלום אות תרמד בהערה), הלא הוא הגה"צ רבי שלמה צוקער זצ"ל אב"ד האללאס,

ספר דגן "משמיע ישועה", והוא "קובץ דברי חכמינו ז"ל והמקראות המנבאות מביאת גואל צדק במהרה בימינו: מתורה נביאים כתובים, ש"ס, ומדרשים. וזוהר הקדוש וספרים הקדושים מרבתינו הראשונים ז"ל ותלמידי הבעל שם טוב הקדוש ז"ל. הועתקו לשונותם, והיו למאורות. לחזק האמונה בדור האחרון השפל הזה, כאשר אמרו בפירוש ונתנבאו כולם בסימנים ואותות, כי רק מתוך צרה וחבלי משיח אלו ימציאנו פדות ורוחה, בביאת מבשר שלום משמיע ישועה אומר לציון מלך אלקיך, במהרה דיין אמון" (נוסח השער).

רבינו זי"ע "מסר כל המאמרים הנאספים שם" להרב המסדר זצ"ל, אשר הדפיסם והוציאם לאור "מסודר במאמרים, נתוחים וערוכים לתשובת שאלת כל אחד כאשר יראה הקורא המבקש האמת בפנים בעזרת השם יתברך" (מנוסח השער). ומעידים התלמידים הקרובים אליו, אשר "יותר אשר נמצא שם בהנדפס, נמצא בכתובים בכתב יד קדשו של רבינו בגליון הספר משמיע ישועה, והוסיף עוד שם כמה דפים בכתב יד קדשו להביא ראיות ברורות לשיטתו בזה" (ראה דרכי חיים ושלום שם). וחבל על דאבדין ולא משתכחין. וראה בספרו שער יששכר (מאמר הסליחות אות כט) אחרי דבריו בענינים המובאים בספר זה, מסיים בלשון קדשו "ויש בזה להאריך ואין כאן מקומו, כי צריך קונטרס וספר שלם".

"משמיע ישועה" דנו, לברר ולפרש באר היטב דעתו הגדולה - דעת תורה האמיתית - של רבינו בעל מנחת אלעזר ז"ע, ולהחדיר האמונה הטהורה בלבבות בני ישראל.

אין בית המדרש בלא חידוש. בכך צירפנו כאן מדור "ליקוטים", בו הבאנו העתקות מספרי רבינו בעל מנחת אלעזר ז"ע וגם מכתבי תלמידיו הגדולים ז"ל, לחזק ולהרחיב את הדברים המבוררים בספר דנו.

עוד צירפנו לזה "קונטרס עורו ישינים", והוא דברי קודש של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א שנאמרו בעת התגרות מלכיות בעולם, בערב ראש חודש שבט שנת ה'תשנ"א, בהיכל ישיבתינו הקדושה - ישיבה מנחת אלעזר מונקאטש, כפי אשר נרשם ונדפס על ידינו בעת ההוא.

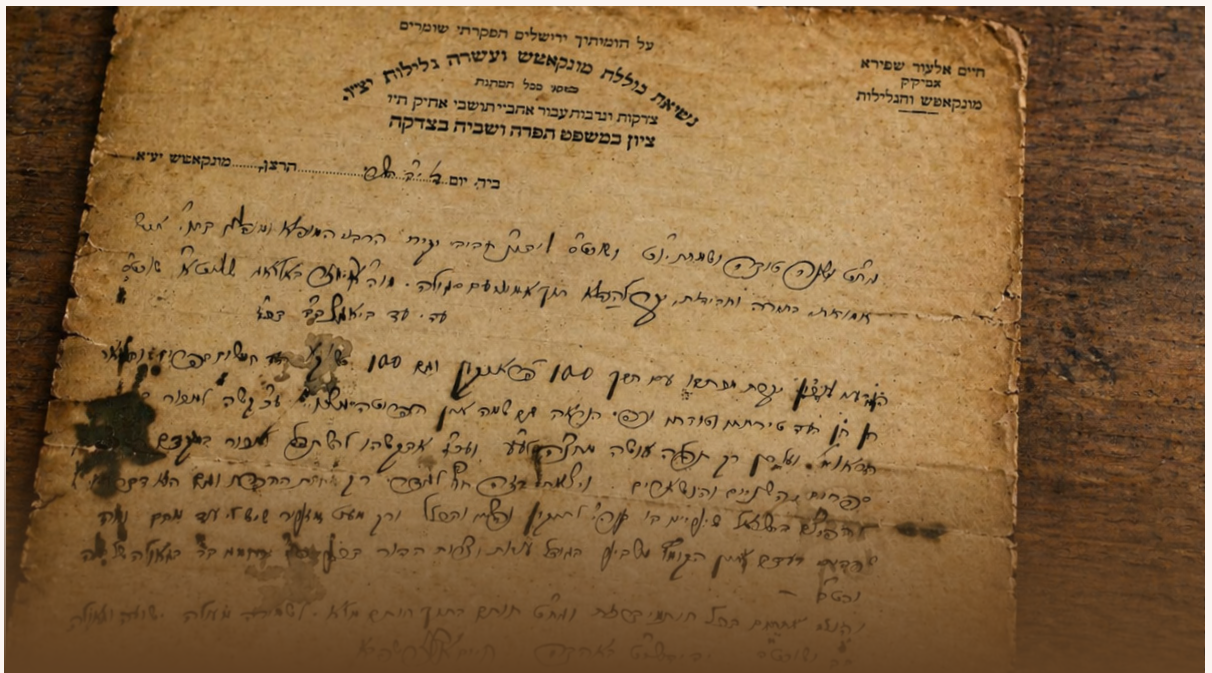
שכותב "וכמו שנתבאר בספר משמיע ישועה שנדפס ונתחבר מקרוב על ידי אוהבנו וידידנו ה"י".

ואכן, לימים כאשר נדפס הספר שנית בשנת ה'תשט"ז, בירושלים עיר הקודש, כבר הדפיסו על שער הספר "אשר נכתב ונדפס בפקודת" רבינו זי"ע "על ידי תלמידו" הנזכר לעיל. וככה נדפס בפעם השלישית על ידינו, "הוצאת אמת", כאשר רעשה העולם ממלחמת העמים בחודש שבט שנת ה'תשנ"א, על-פי הוראת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, לברר את האמונה בימים הקשים ההם.

בתקופה אשר כולנו חיים היום, שוב אנו נמצאים בזמן אשר רואים מלכיות מתגרות אלו באלו, אמרנו וענינו כי ראוי ונכון הדבר, להגיש לפני אחינו בני ישראל בכל מקום שהם, ספר

הספר - "חיבור הקטן מעט הכמוס ורב האיכות" (מהקדמת הספר) - נדפס בשנת עטר"ת בעיר שאמלוי, בדפוס ר' שלמה הלוי היימליך. בשער הספר נעלם שם המסדר, רק זאת נרשם כי "נאסף וחובר על ידי אחד מהתלמידים ושמו פלאי". והטעם יתכן, בכדי שלא יתלה הקורא את קבלת הדברים במחברו והמוציאו לאור, אלא יקבל את האמת ממי שאמרה (שמונה פרקים להרמב"ם), ועל ידי זה יתקבלו הדברים בתוך לבות בני ישראל, "למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ד' ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת" (דברים לא, יב).

אמנם, הגם שהספר נדפס בעילום שם, מצאנו בספרי רבינו זי"ע אשר מציין לרוב לספר זה, ואף אינו מעלים אשר מחברו קרוב אליו. לדוגמא, ראה בספרו דברי תורה (מהדורא ב אות מב),

ותשואת חן חן בעד טירחת
 וטובתו... הלא דבר גדול
 להפיצם בישראל שיעיינו בו
 בעה"י לתיקון נפשם והכלל...

אוסף מילין דהספדא

קינה על נשיא ישראל

רבינו בעל מנחת אלעזר ז"ע ציווה בצוואתו (אות יב) שלא להספידו, בין בפניו ובין שלא בפניו. ברם היו מגדולי הרבנים והאדמו"רים אשר עמדו להשמיע דרושי הספד לפני קהל עדתם, וגם העלו את דבריהם על הגליון. ומהם אשר רק כתבו והדפיסו מאמרי קינה והספד. ב"אוסף מילין דהספדא" מוגש בעה"י לפני קהל הקודש, כל אלו המאמרים והכתבים מסודר מחדש בהדרת חן ותפארת. "הרבה יש ללמוד מדבריהם בדרכו של אותו צדיק ובגודל דביקותם ברבן של ישראל, כדי להנחילם לזרענו אחרינו עד עולם" (מלשון רבינו שליט"א בריש הספר).

הספר כולל לעת עתה עשרים מאמרים:

יקרא דחיים - דרוש הספד מאת הגאון הצדיק רבי שלמה זלמן עהרנרייך זצ"ל הי"ד, אבדק"ק שאמלוי, בעל "לחם שלמה", אשר קונן בבית הכנסת דקהלה קדושה שאמלוי, ביום ערב ראש חודש תמוז תרצ"ז, והדפיסו בעת ההוא בשם "קונטרס יקרא דחיים".

נפשות לצדיקים - דברי הספד מאת הגאון הצדיק רבי יצחק צבי לעבאוויטש זצ"ל הי"ד, אבדק"ק

טשאפ, בעל "שלחן העזר", אשר קונן בבית הכנסת דקהלה קדושה טשאפ, בדרוש ליום א' סליחות שלהי שנת תרצ"ז. נדפס על ידי בנו הרה"ג ר' אברהם אליעזר הי"ד בשנת תרח"צ, בשם "קונטרס נפשות לצדיקים".

זכר צדיק לברכה - דברי הספד אשר קונן בכתב הגאון הצדיק רבי שלמה צוקער זצ"ל, אבדק"ק האלאס, בעל "באר שלמה", והדפיסו בשם "קונטרס זכר צדיק לברכה", בשנת תרח"צ.

חמדת שלמה - דברי הספד אשר קונן הגאון הצדיק רבי שלמה צוקער זצ"ל, אבדק"ק האלאס, בעל "באר שלמה", בקהלה קדושה האלאס, בתוך דרשתו לפני "כל נדרי", יום הקדוש שנת תרח"צ, והעלה אותם על הכתב בספרו "חמדת שלמה" על המועדים, אשר טרם נדפס, במאמר טהרות הקודש - ליום הכיפורים - אות יב.

בני ציון - דברי הספד אשר הכין ורשם על הגליון הגאון הצדיק רבי דוד שפירא זצ"ל מירושלים עיר הקודש, בעל שו"ת "בני ציון", למעמד הספד שהיה אמור להתקיים בעיר הקודש (טרם נודע שם על הצוואה) ביום י"ג סיון תרצ"ז. והדפיסו בשנת תרח"צ, בהקדמת ספרו שו"ת "בני ציון" חלק א.

אבני אש - דברי הספד אשר קונן בכתב הגאון הצדיק רבי שמואל אהרן מיללער זצ"ל הי"ד, אבדק"ק לאבאווא, ומסרו לדפוס בירחון

"הכוכב" שנה ד חוברת א סימן כה, שהופיע בעיר מונקאטש בהוצאה של הישיבה רבתי "דרכי תשובה", על ידי הגאון רבי יצחק שטערנהעלל זצ"ל בעל "כוכבי יצחק", חודש ניסן שנת תרח"צ. משם הועתק בספר "אבני אש", אוסף תורתו של הרב מלאבאווא שנדפס לראשונה בשנת תשס"ו, סימן נט (בעריכה קלה).

חקל יצחק - דברי תורה אשר יצאו מפי הגאון הקדוש רבי יצחק אייזיק ווייס זצ"ל הי"ד, אדמו"ר מספינקא, בעל "חקל יצחק", ונדפס בין מאמריו על פרשת במדבר בספרו "חקל יצחק" על התורה, ונודע ומקובל אשר אמרם בקשר להסתלקות רבינו הקדוש ז"ע.

אור מלא - דברים שנשמעו מפי הגאון הקדוש רבי ישראל צבי הלוי ראטטענבערג זצ"ל הי"ד, אדמו"ר אבדק"ק קאסאן, בעל אור מלא, בהשתתפותו במעמד הלוייה של רבינו הקדוש ז"ע, ונדפסו בשמו בספר "זכרנו לחיים", שחיבר והדפיס החסיד ר' דוב בער עהרמאן ז"ל בעל "דברים ערבים", מונקאטש תרח"צ.

מהר"י שטייף - דרוש לשבח הצדיקים" מאת הגאון הצדיק רבי יונתן שטייף זצ"ל, ראב"ד פעסט (ולימים אב"ד קהל עדת יראים וויען, בברוקלין), אשר רשם קודם חג השבועות בשבעת ימי האבל להסתלקות רבינו הקדוש ז"ע. נדפס בספרו "מהר"י שטייף" על התורה, ספר במדבר, דרוש טז לחג

הכוכב - דברי קינה שרשם והדפיס הגאון הצדיק רבי יצחק שטערנהעלל זצ"ל, בעל "כוכבי יצחק", ממובחרי התלמידים וראש הישיבה בישיבה רבתי דרכי תשובה בעיר מונקאטש תחת דגלו של רבינו הקדוש זי"ע, בירחון "הכוכב" שיצא לאור בעריכתו, שנה ד חוברת א, בחודש ניסן שנת תרצ"ז.

אוצר אגרות קודש - צירפנו כאן מכתב תנחומין שקיבל החסיד המקובל רבי ישעי' אשר זעליג מרגליות זצ"ל מירושלים עיה"ק, לאחר הסתלקות רבינו הקדוש זי"ע, מאת הגאון הצדיק רבי חיים אברהם דובער הכהן לעווין זצ"ל, שהיה מגדולי משפיעי תורה וחסידות בנוא יארק בתקופה שלפני מלחמת העולם השנייה, ונודע לכל בשם ה"מלאך". נדפס בספר "אוצר אגרות קודש" מכתב פג.

בעבור קרוב לתשעים שנה מאז הסתלקותו של רבן של ישראל מרן רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע לשמי מרומים, אין בידינו להעריך גודל היתמות שהורגש בקרב כל בית ישראל. ובכן, במקום הקדמה ל"אוסף מילין דהספדא", הצענו את ה"מכתב של דמע" ששלח החסיד הנודע רבי משה גאלדשטיין הי"ד, מחבר ספרי "מסעות ירושלים" ו"תיקון עולם", נאמן בית רבינו זי"ע, אל ריעו החסיד המקובל הרה"צ רבי ישעי' אשר זעליג מרגליות זצ"ל מירושלים עיה"ק.

וועלץ זצ"ל, דומ"ץ קהל יראים פעסט, בעל שו"ת "דברי ישראל", בירחון "תל תלפיות" שיצא לאור בעריכתו, מחברת מד מכתב י, בחודש תמוז שנת תרצ"ז.

תולדות ישראל - דברי קינה שרשם והדפיס הגאון הצדיק רבי זאב וואלף גינצלער זצ"ל הי"ד, אב"ד ור"מ דק"ק פיעהרדיארמאט, בהקדמת ספרו "תולדות ישראל" על התורה, ספר בראשית, בשלהי שנת תרצ"ז.

מנחה חדשה - "אלון בכות" שרשם והדפיס הגאון הצדיק רבי פנחס זעליג הכהן שווארטץ זצ"ל הי"ד, מק"ק קליינווארדיין, בן הגה"צ בעל "בית נפתלי" ממאד זצ"ל, בהקדמת ספרו מנחה חדשה, על עניני חג השבועות, בשנת תרצ"ז.

הנשר - דברי קינה שרשם והדפיס הגאון הצדיק רבי אברהם יהודא שווארץ זצ"ל הי"ד, בן הגה"צ בעל "בית נפתלי" ממאד זצ"ל, בירחון "הנשר" שיצא לאור בעריכתו, הנשר החמישי כנף עשירי, בחודש תמוז שנת תרצ"ז.

לקט שושנה - דברי קינה שרשם והדפיס הגאון הצדיק רבי שמואל הכהן שווארטץ זצ"ל הי"ד, מק"ק סאטמאר, בן הגה"צ בעל "בית נפתלי" ממאד זצ"ל, בירחון "לקט שושנה" שיצא לאור בעריכתו, שנה ד גליון ה סימן פג, בחודש תמוז שנת תרצ"ז.

השבועות, שהופיע לראשונה מכתב יד בשנת תשפ"ג.

משנה שכיר - דברי הספד מאת הגאון הצדיק רבי ישכר שלמה טייכטאהל זצ"ל הי"ד, ראבדק"ק פישטיאן, בעל "משנה שכיר", שאמרם בתוך דברי קינה שנשא על פטירת בנו הב' החריף הרב שלום ז"ל, ביום כ"ו תמוז שנת תרצ"ז. העלה אותם על הכתב להדפיסו בספר "דובר שלום" מחידושי בנו הנ"ל, אשר חלקו נדפסו לראשונה מכתב יד בשנת תשס"ט.

זיגד יעקב - דברי הספד אשר קונן הגאון הצדיק רבי יעקב יחזקיה גרינוואלד זצ"ל, אבדק"ק עדת ישראל פאפא, בעל "זיגד יעקב", בבית מדרשו, בתוך דרשתו לפני כל נדרי, יום הקדוש שנת תרצ"ז, והעלה אותם על הכתב בספרו "זיגד יעקב" על המועדים.

חלק לוי - דברי הספד אשר קונן הגאון הצדיק רבי מנחם סג"ל פאללאק זצ"ל, אבדק"ק סערענטש, בעל שו"ת "חלק לוי", לבני קהלתו, בתוך דרשתו ליום ז' אדר, בשנת תרצ"ז, והעלה אותם על הכתב בספרו "חלק לוי" על התורה ומועדים וזמנים, חלק ב, דרוש קעב. נדפס לראשונה מכתב יד בשנת תשע"ז.

אוצר החיים - דברי קינה שרשם והדפיס הגאון הצדיק רבי חיים יהודה עהרנרייך זצ"ל הי"ד, אבדק"ק דעווא, בירחון "אוצר החיים" שיצא לאור בעריכתו, שנה יג.

תל תלפיות - דברי קינה שרשם והדפיס הגאון הצדיק רבי ישראל

תורה שלימה

ביום המיוחס, ב' סיון ה'תשע"ב, בדברותיו הקדושים בסעודת הלילוא קדישא, עורר אותנו כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, על הטובה והחובה לחזור ולשנן מזמן לזמן, את דברי ה"צוואה הקדושה" של כ"ק מרן אדמו"ר בעל מנחת אלעזר זי"ע.

בלשונו הזהב אמר אז רבינו שליט"א: **...עס זואלט געווען א גרויסע טובה, אז מען זאל מפעם לפעם, אפשר מחודש לחודש, דורכגיין די הייליגע צוואה. דער הייליגער מנחת אלעזר זי"ע האט אליינס געזאגט אז עס איז א "תורה שלימה". מען דארף דאך וויסן וואס ער זאגט. יעדעס מאל וואס מען לייענט עס דורך, זעהט מען און מען ווייסט אביסל מער פון הייליגען מנחת אלעזר זי"ע, און פון זיינע דרכים. אפילו עס איז דא זאכן וואס מען ווייסט שוין פון פריער, אבער אינו דומה ווען מען לייענט עס דורך נאכאמאל און נאכאמאל. דעמאלטס לייענט זיך עס אנדערש. מען זעהט שוין קלארער וואס ער מיינט, דא אין א ווארט, דארט א ווארט. דערפאר וואלט געווען א גרויס ענין, אז יעדער וואס איז מקושר, זאל מאכן א קביעות מדי חודש בחודש, דורכגיין די צוואה, פארשטיין "למען אשר יצוה את בניו ואת אחריזי ושמרז את דרך ד'..."**

ובכן, ראינו לנכון ולתועלת הרבים, לצרף קונטרס ה"צוואה" לספר דנו, ולהגישו שוב בעזרת השם יתברך לפני קהל אנ"ש שי, במהדורא יפה ומהודרת, מנוקה מכל השגיאות שנפלו בה בדפוסים חדשים וגם ישנים. ובעזרת השם יתברך יהי חלקנו בין מזכי הרבים, אנ"ש דורשי ומבקשי ד' המקושרים לאילנא דחיי, החפצים ומשתוקקים למלאות הוראת רבינו שליט"א, לעסוק בדברי הצוואה מדי פעם בפעם, להבין ולהשכיל עומק כל מלה ומלה מה"צוואה הקדושה" בכל פעם יותר ויותר, "שיקיימו ויסיעו כל אחד ... לקיום דברינו ורצונינו הטוב, וילמדו מוסר מזה, ויהיה גם להם לטובה ולברכה" (לשון הצוואה סעיף כג). והיתה עמהם וקראו בה כל ימי חייהם למען ילמדו ליראת את ד' ולשמור את כל דברי התורה הזאת.

זיך טובל'ן לטובת א נשמה

עס איז באקאנט, אז רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע האט שטענדיג געלערנט די תלמידים, אז ווען מען זעהט ביי איהם אן הנהגה וואס מען פארשטייט נישט, צי ווייל עס זעהט אויס אנדערש ווי די אנגענומענע הלכה, צי עס זעהט אויס אנדערש ווי עס איז איינגעפירט ביים המון עם, זאל מען דאס נישט סתם אזוי נאכטוהן, נאר מען זאל איהם פרעגן און דאס וועלן פארשטיין.

זין דעם ספר "פארשטיין אונזערע מנהגים". איז א זאמלונג פון שאלות ותשובות אויף עניני הלכה ומנהג פון בית מונקאטש. שאלות וואס זענען אויפגעברענגט געווארן דורך תלמידים צווישן די הייליגע ווענט פון "תלמוד תורה תפארת בנים מונקאטש", איבער אלע סארטן מנהגים, אויף וואס זיי האבן דערויף באקומען בעה"י דייטליכע און קלארע תשובות, וואס זיי זאלן דאס קענען גוט פארשטיין.

ווען מען גייט דורך דעם ספר ווערט באמערקט, ווי די תלמידים זענען געלערנט געווארן זיי זאלן פרעגן אויף מנהגים און הנהגות, כדי עס זאל זיי קלאר ווערן אז מונקאטשער מנהגים זענען נישט "אייביג אנדערש" אדער "אייביג פארקערט" (זעה אינעם ספר מדברי רבינו שליט"א בעמוד צט), נאר אדרבה מנהגי מונקאטש זענען אלע אוועקגעשטעלט אויף ריכטיגע און פעסטע יסודות, זיי זענען געבויעט צום אלעמען ערשט אויף יסודות ההלכה, און אודאי אויך אויף די הייליגע יסודות פון תורת הקבלה והחסידות.

די תכלית פון שרייבן די תשובות איז אוודאי געווען לטובת תלמידים, ילדי ובחורי התלמוד תורה, אבער אין ווירקליכקייט איז דאס געאייגענט פאר יונג און אלט! אין דעם הערליכן ספר ווערט ערקלערט אין די אידישע שפראך, בדרך שאלה ותשובה, אן ערך פון זיבעציג עניני הלכה ומנהג על-פי משנת רבותינו הקדושים לבית מונקאטש. צו פארשטיין אונזערע מנהגים! מיט די מקורות וטעמים.

איר פירט זיך מונקאטשער מנהגים. פארוואס זאלט איר דאס נישט פארשטיין?

לכבוד די הילולא וועלן מיר אראפברענגען אהער איין ענין פונעם ספר, בשייכות מיטן הייליגען בעל הילולא זי"ע:

שאלה:

ווען איך בין בר מצוה געווארן, האט מיר מיין טאטע דערמאנט וואס איך האב שוין געלערנט אין חדר, אז ווען א מונקאטשער בחור טובל'ט זיך יעדן אינדערפרי, דארף ער געדענקן מקיים צו זיין די געבעט פון רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע אין זיין צוואה (אות יט): אבקש את יו"ח ואנ"ש התלמידים וידידים... שיזכירו אותי בעת טבילתם במקוה, יטבלו נא טבילה אחת במחשבתם לטובת טהרת נפשי רוחי ונשמת, ויזכרו שמי ושם אבי זי"ע. דאס מיינט, אז יעדעס מאל ווען מען טובל'ט זיך, זאל מען - אין צוגאב צו די אייגענע טבילות - זיך טובל'ן נאך איין טבילה, מיט די מחשבה אז דאס איז פאר די נשמה פון רבינו חיים אלעזר בן צבי זי"ע.

איך בין ערליך מקיים זיינע הייליגע ווערטער, אבער איך וויל פארשטיין און וויסן וואס איז פשט אין דעם? איז שייך א מענטש זאל זיך טובל'ן אנשטאטס א צווייטע מענטש, איבערהויפט ווען יענער איז שוין בעולם העליון אין גן עדן, און דאס זאל הייסן ווי יענער זאל זיך האבן גערייניגט, אדער לעילוי נשמתו?

תשובה:

דו פרעגסט זייער גוט. דו ביסט נישט די ערשטער וואס וואונדערט זיך דערויף. שוין אינעם טאג פון די הסתלקות, ב' סיון תרצ"ז, ווען מען האט צום ערשטן מאל פארגעלייענט די הייליגע צוואה, איז דאס געווען א

דאס אוועק פאר א נשמה, אדער אלס א זכות פאר א לעבעדיגער מענטש, עס זאל גערעכנט ווערן ווי יענער האט דאס אליינס געטוהן. אבער טבילה אליינס איז נאר א מיטל וואס ברענגט טהרה, איז ווי אזוי איז שייך אז די טהרה זאל גיין צו א צווייטע מענטש? (זעה סדר שנה האחרונה פרק אחד עשר - כבה נר ישראל אות מג).

חידוש פלא. די עיקר וואונדער איז געווען, ווייל די תכלית פון א מקוה איז דאך צו ברענגען טהרה אויף דעם גוף וואס טובל'ט זיך, אויב אזוי איז ווי קען עס ברענגען טהרה אויף א גוף אדער נשמה וואס האט זיך נישט גע'טובל'ט. בשלמא ווען מען לערנט תורה אדער מען גיבט צדקה וואס איז בעצם א מצוה, קען מען זאגען אז מען שענקט

טייערער בחור! ווען דו טובל'סט זיך פאר די הייליגע נשמה פון רבינו זי"ע, געדענק וואס רבינו שליט"א האט שוין פיל מאל באטאנט, אז מיר דארפן פיל מער אנקומען צו די טובות פון רבינו זי"ע, ווי ער דארף אנקומען צו אונזערע טובות, און ווען מיר דערמאנען זיין הייליגע נאמען בשעת מיר זענען זיך מקדש און מטהר יעדן טאג צו עבודת ד', איז דאס פאר אונז זיכער א גרויסע טובה און הילף אז עס זאל אויף אונז נשפע ווערן א שפע קודש מיט מחשבות קדושות.

אט זענען די הייליגע ווערטער וואס רבינו שליט"א האט מיט א ווארימע רגש אויסגעשמועסט ברוב עם, ביים מעמד הנחת אבן הפינה פארן תלמוד תורה אין מאנסי (א' וירא תשע"ה), ביים ארויסגעברענגן דעם גרויסן כח און מעלה אז מען האט אינזין אלעמאל און מען טוט פארן נאמען פונעם הייליגען מנחת אלעזר זי"ע:

עס זענען געווען, און עס זענען נאך דא, אידן, זקנים, וואס ווען מען פרעגט זיי וואס גיבט זיי די כח פון אריכות ימים, ענטפערן זיי, אז דער רב ז"ל האט איבערגעלאזט א בקשה אין די צוואה, אז ווען מען גייט אין מקוה זאל מען איהם אינזין ביי איין טבילה, מען זאל זיך טובל'ן לשמו ולזכרו "חיים אלעזר בן צבי". אזויפיל אידן האב איך שוין געהערט זאגן, אז זיי האבן קיינמאל נישט פארפעלט צו ערפילן די צוואה! יעדן איינציגן טאג האבן זיי אינזין דעם הייליגען רב ז"ל! דאס אז מען האט די זכיה זיך צו טובל'ן פארן הייליגען מנחת אלעזר זי"ע דאס גיט זיי דעם כח אנצוגיין. אוודאי האט דער מנחת אלעזר זי"ע געשריבן מען זאל 'איהם' אינזין האבן, אבער איז דען ביי איהם געווען איינמאל א זאך וואס ער זאל מיינען זיין אייגענע טובה? ער האט דאך אלץ געזארגט פאר די וועלט. ער האט דאך זיכער נישט 'זיך' געמיינט, נאר 'אונז' געמיינט. מען דארף האבן די אמונה, אז ווען מיר האבן אינזין דעם הייליגען מנחת אלעזר זי"ע, ביי יעדע זאך וואס מיר טוען פאר איהם און פאר זיין תורה, האט ער אונז אינזין! אשרי העם שככה לו, דאס איז אונזער חיות, און וואויל איז צו דער וואס פארשטייט עס. דאס איז א בנין עדי עד, וואס קען א איד פירן מעתה ועד עולם.

אבער לאמיר קודם איבערלערנען א משנה וואס דו האסט שוין געוויס געלערנט אין כתה ג', אין משניות ברכות (פרק ב משנה ו), די משנה דערציילט אויף רבן גמליאל: **רַחֵץ - ער האט זיך געוואשן מיט ווארום וואסער, בְּלִילָה הָרַאשׁוֹן שְׂמֵתָה אֶשְׁתּוֹ - אין די ערשטע נאכט ווען זיין ווייב איז געשטארבן. אָמְרוּ לוֹ תְּלַמְדֵנוּ - האבן זיינע תלמידים איהם געפרעגט: **לֹא לְמַדְתָּנוּ, רַבֵּנוּ - האסטו, אונזער רבי, דען אונז נישט געלערנט, שְׂאָבֵל - אז אן אָבֵל, אָסוּר לְרַחֵץ - טאר זיך נישט ארומוואשן. אָמַר לָהֶם - האט ער זיי געענטפערט: **אֵינִי פֶּשְׁאָר כָּל אָדָם - איך בין נישט אזוי ווי אלע אנדערע מענטשן, אָסְטָנִים אָנִי - איך בין עמפינדליך צו קעלט (דעריבער מעג איך זיך יא ארומוואשן מיט ווארום וואסער).******

דערויף ברענגט רבינו בעל בני יששכר זי"ע אין נאמען פון הרב הקדוש רבי שמשון מאוסטרפליא וואס ברענגט פון די קדמונים, אז עס איז דא אן ענין פון 'עיבור נשמה' - דאס הייסט אז א מענטש זאל אויסער זיין אייגענע נשמה האבן אין זיך טיילן פון אנדערע נשמות - און אין רבן גמליאל זענען געווען זעקס גרויסע נשמות. דאס זענען די נשמות פון: אברהם אבינו, רב סימון בר אבא, רב טביומי, נחום, יהודה און רב סחורה. און רבן גמליאל, בשעת ער איז געווען אן אָבֵל, האט זיך טאקע נישט געריינגט פאר זיינעט וועגען, נאר ער האט זיך גע'טובל'ט לכבוד אט די נשמות. און דאס איז מרומז אין וואס רבן גמליאל האט געזאגט **אָסְטָנִים אָנִי**, ווייל **אָסְטָנִים** איז די ראשי תיבות אברהם אבינו רב סימון רב טביומי נחום יהודה רב סחורה, און פאר דעם כבוד און תיקון פון זייערע נשמות דארף איך רייניגען.

כאטש מיר טוען דאס אפשר נישט פארשטיין מיט די גאנצע טיעפקייט, און כאטש אז דאס איז נישט ממש די זעלבע ווי די בקשה פון הייליגען מנחת אלעזר - ווייל מיר אלע קענען נישט זאגן אז מיר האבן ביי אונז אן 'עיבור נשמה' פון זיין הייליגע נשמה, פונדעסטוועגן האבן מיר זיך געלערנט פון דא, אז עס איז פארהאן אזא באגריף אז א לעבעדיגער מענטש זאל זיך באזונדער טובל'ן פאר נשמות קדושות וואס זענען שוין צוריק אין עולם העליון.

אין די ספר "די הייליגע צוואה", ביים ערקלערן אט דעם טייל פון די צוואה, שטייט שוין געשריבן: **"די בקשה פון די עקסטערע טבילה פאר זיין נשמה, איז איינס פון די פליאות וואס די צוואה ענטהאלט. מיר ווייסן, אז יעדעס אות און א יעדער אויסדרוק אין דער צוואה האט א מקור אין ש"ס בבלי, ירושלמי אדער אין מדרשים און זוהר. דאס ענין וואס דער רב ז"ל הייסט מוסיף צו זיין א טבילה, און אז די טבילה וועט זיין א פעולה פאר דער טהרה פון זיין נשמה, האט אוודאי אויך א מקור אין נגלה אדער אין נסתר. לעת עתה האט מען דעם ריכטיגען מקור אויף דעם נישט געפונען."**

אין יענע צייט, האט אין שטאט מונקאטש געוואוינט, א גרויסער תלמיד חכם און עילוי נפלא הגאון רבי חיים יששכר דוב גראסס ז"ל דומ"ץ פיעטריווא, וואס האט געהאט א געוואלדיגע זכרון, און מען האט געוואוסט א ער איז א בקי בכל חדרי תורה. פלעגן אלטע חסידים דערציילן, אז ווען מען האט איהם געפרעגט, ווי איז דא א מקור אז מען זאל זיך טובל'ן פאר נשמה פון א נפטר? האט ער זיך פארטראכט, ווי איינער וואס בלעטערט דורך אלע ספרים וואס ליגען איהם אין זכרון, און דערנאך האט ער געענטפערט: **דער רב'ס צוואה...**

און טאקע, אינעם ספר דרכי חיים ושלום (אות תתרט), ווי עס איז פאראייביגט געווארן אלע מנהגי קודש און פסקי הלכות פון רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע, מיט מקורות אויף יעדע זאך, ווערט אראפגעברענגט אט די בקשה פון רבינו זי"ע, אבער ווען עס קומט אנצוצייכענען דערויף א מקור, שרייבט דער מחבר הגאון רבי יחיאל מיכל גאלד הי"ד: **"לא מצאנו מקור לענין זה, כי אם רבינו בעצמו הוא מקור נאמן!"** מיר האבן נישט געטראפן קיין מקור אויף דעם ענין, נאר רבינו זי"ע איז אליינס א באגלייבטע מקור!

אבער, מיט פיל יארן צוריק, אין א שמועס מיט עלטערע חסידים איבער דעם ענין, האט רבינו שליט"א זיי אנגעוויזן צו די ווערטער פון רבינו בעל בני יששכר זי"ע אין זיין ספר והיה ברכה (ברכות משנה ו ד"ה א"ל איני, ועיין גם כן בפתח עינים להחיד"א ז"ל ברכות פרק ב טז, ב).

חזת שיעור

הנהגות

א אידיש קינד זאגט נאר אמת

עס איז געווען א גרויס התעוררות אין בית המדרש, און אלע האבן אויסגעשריגען אויפאמאל:

- "יא! יא!"

דער הייליגער מנחת אלעזר זי"ע האט אויסגעפירט מיט א געוויין כלפי מעלה:

- מי כעמך ישראל! ווי איז נאך דא אזא פאלק, רבוננו של עולם! פארוואס ווארטסטו?

צווישן עולם וואס איז געקומען צו פארן אויף שבועות, איז געווען א קינד מיטן נאמען "חיים", ער איז געווען אין די יאר פאר די בר-מצוה, און עס איז געווען דאס ערשטע מאל וואס זיין טאטע האט איהם מיטגענומען אויף מונקאטש מיט זיינע עלטערע ברודער. מוצאי שבועות, איז מען אריין נאך א ברכה, און ביים אנוואונטשן דאס קינד, האט דער הייליגער מנחת אלעזר זי"ע גענומען דאס קינד צו זיך און איהם געפרעגט:

- נו, חיימ'ל ביסטו געווען דא יום טוב?

- יא!

- האסט געהערט די דרשה?

- יא!

- האסטו געהערט וואס איך האב געפרעגט?

- יא!

- וואס האב איך געפרעגט?

- די רבי האט געפרעגט צו מ'איז גרייט זיך צו לאזן שיסן און גיין אויף קידוש השם כדי עס זאל זיין שוין די גאולה שלימה!?

- וואס האסטו געענטפערט?

- איך האב געענטפערט אז יא!

האט דער הייליגער רב זי"ע ווייטער געפרעגט:

- זאג מיר דעם אמת, חיימ'ל, האסטו עס טאקע אמת'דיג געמיינט?

דאס קינד האט געטראכט א וויילע, און דערנאך געענטפערט:

- דעמאלטס, אין יענע מינוט, האב איך עס אמת'דיג געמיינט!!!

דער הייליגער מנחת אלעזר האט איהם נאנט גענומען צום הארץ און א קיש געגעבן אין שטערן, נצח ישראל לא ישקר... א אידיש קינד זאגט נאר אמת...

רבינו זי"ע האט דערנאך ווייטער געזעגענט די גאנצע משפחה, און זיי זענען אהיימגעפארן. עס איז געווען א דבר פלא, אז פון די גאנצע משפחה, זענען אלע קינדער לעבן געבליבן ביים קריג, ביי די צווייטע וועלט מלחמה, נאר דעם איינעם חיימ'ל האט די באשעפער צוגענומען.

איינער פון די בני המשפחה, דערציילנדיג די מעשה פאר כ"ק מרן רבינו שליט"א, האט אויסגעפירט:

- מען האט דעמאלטס געזעהן, ווי דער הייליגער מנחת אלעזר גרייט איהם צו פאר א קרבן להשי"ת!

עס איז ידוע, אז רבינו הקדוש בעל מנחת אלעזר זי"ע איז געווען דער צדיק אמת וואס האט זיך אזוי שטארק מוסר נפש געווען צו ברענגען די גאולה שלימה. ער האט שטענדיג מעורר געווען זיינע תלמידים און חסידים, גרייט צו זיין אויף מסירת נפש לטובת די גאולה פון כלל ישראל. אין זיינע פייערדיגע דרשות און זיינע הייליגע תורות האט ער שטענדיג אויפגעפאדערט, אז יעדער איינער - אפילו דער פשוט'סטער איד - דארף זיין גרייט אויף מסירת נפש. א איד מוז שטענדיג מיטן הארץ זיין איבערגעצייגט, זיך צו לאזען הרג'ען פאר קדושת שמו יתברך, אבי נאר משיח צדקינו זאל קומען אונז אויסלייזן במהרה דיין.

נישט איינמאהל פלעגט רבינו זי"ע ביי זיינע דרשות, איבערהויפט אין הושענא רבה, נאך זיינע התעוררות ווערטער, זיך ווענדן דירעקט צום ציבור און צושטעלן אט די פראגע מיט א פאטערליכע שטימע:

- זאגט נאר הארציגע ברידער! ווען מען זאל ענק זאגען אז משיח צדקנו וועט באפרייט ווערן פון די קורות של ברזל, און שוין קומען אויסלייזען דעם כלל ישראל און די שכינה הקדושה, מיט דעם תנאי אז עטס זאלטס ענק לאזען פאר דעם צוועק שחט'ן, וואלט עטס מסכים געוועזען דערצו? זאגט דעם אמת!

- יא! - פלעגען די טויזענטער חסידים ענטפערן מיט א געוויין.

אויף דעם פלעגט רבינו זי"ע ענטפערן בקול חוצב להבות אש:

- נו, רבוננו-של-עולם! מי כעמך ישראל! ברויך מען נאך א גרעסערע לימוד זכות פאר אידן? פארדינען זיי דען שוין נישט די זאפארטיגע גאולה?

*

אמאל ביי די דרשה פאר אקדמות, האט רבינו זי"ע אנגעהויבן פארשטעלן פארן עולם וואס דאס מיינט אז מען דארף זיך מקבל זיין צו גיין אויף קידוש השם. ער האט פארגעשטעלט ווי מען ברענגט אריין אין בית המדרש א גרויסע קאנאן, און מען שטעלט יעדן אויס מיט די ריקן צו די וואנט... און מען וויל וויסן צו עטס זענטס גרייט זיך צו לאזן שיסן אויף די גאולה שלימה - כלל ישראל זאל שוין געהאלפן און משיח זאל תיכף ומיד קומען?

רבינו זי"ע האט אויסגעשריגען צו אלע אידן אין בית המדרש:

- "זענט עטס גרייט?"

דער זון וואס איז געבליבן לעבן

עס וועט זיין אינטרעסאנט, צו ברענגען דעם סיפור, וואס איז אין די לעצטע צייטן פארשפרייט געווארן דורך די משפחה פון די בעלי העובדא, וועלכע ציילן זיך צווישן די גדולי התורה והמוסר פון די ישיבה-וועלט מיוצאי ליטא:

בעולם הישיבות, איז גאר באקאנט דער נאמען פון דעם גאון וצדיק רבי חיים שמואל לאפיאן זצ"ל, מחבר ספר "רווחא שמעתתא", א ביאור אויפ'ן ספר "שב שמעתתא", און דער זון פונעם בארימטן משגיח פון די גדולי בעלי המוסר, הגה"צ ר' אלי' לאפיאן זצ"ל.

וואס איז ווייניג באקאנט איבער הגה"צ רבי חיים שמואל לאפיאן זצ"ל איז א משפחה-מסורה איבער זיין נאמען: ער איז געווען דער דריטער זון ביי זיין גרויסן טאטע'ן, צו טראגן דעם נאמען 'שמואל'!

הגה"צ רבי אלי' לאפיאן זצ"ל האט געהאט א קינד מיט נאמען 'שמואל', וואס איז ליידער אוועק אין א יונגן עלטער ל"ע. ווען רבי אלי' האט זוכה געווען צו די געבורט פון נאך א יונגעל, האט ער געהאלטן אז ער זאל איהם א נאמען צו געבן נאך דעם עלטערן ברודער שמואל ע"ה.

כאטש די אומאיינגענמליכקייטן וואס אזא שריט קען מיטברענגען, איבערהויפט אז דאס קען אויפוועקן דעם גרויסן ווייטאג פון פארלירן א קינד, האט רבי אלי' זיך נישט אפגעשראקן. ביי זיין ניי געבוירן קינד, האט ער געטוהן פאראייביגן דעם ערשטן זון דורכ'ן צוגעבן נאך א נאמען, ויקרא שמו בישראל "שמואל חיים".

אבער ליידער איז שמואל חיים אויך אוועק אלס קליין קינד, ל"ע.

מיט די צייט, האט רבי אלי' זצ"ל געהערט אין נאמען פון דער מונקאטשער רב [ווארשיינליך מיינט דאס רבינו הקדוש בעל דרכי תשובה זי"ע, וועלכער איז נאך דאן געווען בחיים חיות], אן הוראה למעשה: ווען מען טוט צולייגען א נאמען צו אן ארגינעלן נאמען, זאל דער צוגעגעבענער נאמען זיין ערשט.

ביי הגה"צ ר' אלי' זצ"ל איז די הוראה פון דער מונקאטשער רב - אינעם ווייטן אונגארן - געווען אזא שטארקע סמך, אז ווען עס איז איהם געבוירן געווארן - אין יאר תרס"ט - נאך א יונגעל, האט ער מחליט געווען אז ער וועט צום דריטן מאל געבן דעם נאמען שמואל, נאר דאס מאל וועט ער דאס צוגעלייגטע נאמען לייגן ערשט, ויקרא שמו בישראל "חיים שמואל".

אט דאס קינד חיים שמואל איז אויסגעוואקסן צו זיין דער גרויסער גדול בתורה, מחבר ספרים און מרביץ תורה. הגה"צ ר' חיים שמואל לאפיאן זצ"ל האט ב"ה זוכה געווען צו אן אריכות ימים ביז די ניינציג יאר, און איז נסתלק געווארן בשיבה טובה אין יאר תשנ"ט.

*

איבער דעם פריערדערמאנטן הוראה איבער צולייגן א נאמען, זעה אין ספר דרכי חיים ושלום (נספחות לאות תתקעו): **אם מוסיפין שם לאדם, יש לקרותו בראשונה בשם הנוסף.**

דערביי ווערט דארט צוגעצייכנט וואס הגה"צ ר' אברהם ליפשיטץ זצ"ל ברענגט אין זיין ספר "ילקוט אברהם" (אינעם חלק ויוסף אברהם אות קלח) אט אזא הוראה אין נאמען פון הייליגען דרכי תשובה זי"ע. ער שרייבט דארט בזה הלשון:

זכרתי כי זה רבות בשנים שאלתי את פי מרן הגה"ק מה"ר צבי שפירא אב"ד דעיר מונקאטש זצוק"ל, דאם משנין לאדם שמו מחמת חולי ר"ל והוסיפו לו עוד שם, איזה השם הוא העיקר כדי לקרותו לתורה וכהנה. דרך משל, שהיה שמו שמעון והוסיפו לו שם חיים, אם שם הישן הוא העיקר על כן יש לקרותו בשם שמעון חיים, או אפשר שהשם החדש שהוסיפו לו הוא העיקר ויש לקרותו בשם חיים שמעון. והשיב לי, שהשם החדש הוא העיקר, ויש לקרותו בשם חיים שמעון. והביא לי דאיה מבנו, הוא מרן הגה"ק מה"ר חיים אלעזר שפירא שליט"א, שהיה נקרא בשם אלעזר, ואחר כך מחמת חולי ר"ל הוסיפו לו שם חיים, ונקרא בשם רבי חיים אלעזר שליט"א, עד כאן דבריו הקדושים.

הגאון רבי אלי' לופיאן זצ"ל

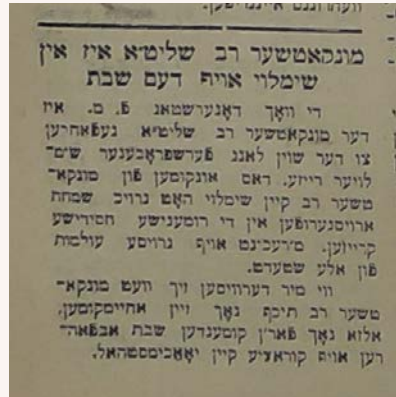

לכבוד די יומא דהילולא טוען מיר פארשטעלן פאר אנשי שלומינו, א באריכט פון דעם אונגארישן צייטונג "סאמאש", וואס איז ערשינען אין די שטאט סאטמאר. ווי פארשטענדליך, טייטשן מיר בלויז איבער דאס וואס דער שרייבער האט געשריבן מיט זיין שפראך און השגה, מיט זיין סגנון. מיר האבן נישט געמאכט קיין גרויסע ענדערונגען, נאר דא און דארט, כדי צו געבן דעם ליינער א געשמאק און פארשטאנד אין דאס וואס ווער דער שרייבער טוט באריכטן.

די באריכט טוט שילדערן א באזוך פון רבינו הקדוש בעל מנחת אלעזר זי"ע אין די שטאט סאטמאר, אין די וואך פאר פרשת מטות-מסעי תרצ"ג, זייענדיג אויפן וועג צו די שטאט שאמלוי, ווי רבינו זי"ע האט געוויילט אויף יענעם שבת קודש.

איבער דעם שבת קודש אין שאמלוי, איז באקאנט וואס דער גרויסער גאון וצדיק רבי שלמה זלמן עהרנרייך הי"ד אב"ד שאמלוי בעל לחם שלמה, שרייבט דערוועגן אין א בריוו קיין ירושלים עיה"ק צו הגה"צ ר' אשר זעליג מרגליות זצ"ל (געדרוקט אין "אגרות לחם שלמה" מכתב צב): "המכסה אני מאוהבי כי על שבת קודש מטות-מסעי שבת בשאמלוי ידיד נפשי הגה"ק ממונקאטש שליט"א, ורבים וכן שלמים באו להסתופף בצלו, ודרש דרש בבית הכנסת והתפלל שם, ועם רב באו לשמוע תפלתו ודרשותיו. ונסעתי מפה [כפר הארוועט] לשאמלוי ביום ה' בערב, והייתי שם עד יום ג', עד עת הפרדתו מאתו בשלום". [זעה אויך אינעם ספר "דרשות לחם שלמה", ווי נכדו הגה"צ אב"ד סאמבעטהעלי זצ"ל אין זיין הקדמה, דערמאנט זיינע זכרונות איבער דעם שבת קודש, און וואס רבינו זי"ע האט געזאגט אין זיין דרשה בשבחו פונעם שאמלוער רב, בפניו.]

אין די תקופה פון דעם באריכט, איז די כסא הרבנות אין שטאט סאטמאר געווען ליידיג. אין דעם ארטיקל ווערט דערמאנט, הגה"צ ר' חיים'ל האלברשטאם זצ"ל, עלטסטער זוהן פון הרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט הי"ד, וועלכער האט משמש געווען בדיינות אין שטאט סאטמאר פאר לאנגע יארן, און האט אנגעפירט מיט אן אייגן בית המדרש בדרכי אבותיו הקדושים.

יזכר לטוב ידידינו החשוב הר"ר יוסף אליקים בן הר"ר צבי ארטנער הי"ו, פאר זיין הילף דאס אהערצושטעלן פארן ציבור.

וואגאן, אין וועלכעס דער-הויפט רבי מיט זיינע באגלייטער זענען געקומען.

דער מונקאטשער וואונדער-רבי קומט אן

[רבינו] לאזאר שפירא, דער לעגענדארער בארימטער מונקאטשער הויפט-רבי, האט א געשטעל אביסל העכער פון א מיטל הייער, מיט א שיינער געשטאלט. פון זיין פנים, וואס איז ארומגענומען מיט א לעכטיג-גרויע בארד, שיינט ארויס חכמה און שלות הנפש. זיין פולער גוף איז באדעקט מיט א שווארצן זיידענעם קאפטן, אונטער וועלכן ער טראגט א ביזן-האלדז-צוגעקנעפלטן סאמעטענעם וועסטל און פוילישע הויזן. אויף זיינע פיס האט ער ווייסע זאקן.

געפארן מיט אן אויטא קיין סילאדי-שאמלוי, נאכצוקומען די איינלאדונג פון די דארטיגע אידישע קהילה.

דער סאטמארער ארטאדאקסישע אידנטום, האט פיבערהאפטיג ארויסגעקוקט אויף דעם גרויסן טאג. די באגריסונג פאר דעם עלטערן הויפט-רבי, איז דורכגעפירט געווארן מיט אלע פאסיגע כיבודים.

שוין אום האלב דריי נאכמיטאג, האט א ריזיגע מאסן איבערגעפילט די באן סטאנציע געביידע. דער פילפארביגער ציבור האט מיט שטייגנדע התרגשות געווארט אויפ'ן אנקום פון די 'האלמי עקספרעס' באן, וועלכעס איז מיט א צען מינוט פארשפעטיגונג - ביי פינף און צוואנציג מינוט נאך דריי אזייגער - אנגעקומען.

אפילו נאך איידער די באן האט זיך אינגאנצן אפגעשטעלט, האבן א גרופע פון פייערדיגע נאכפאלגער גלייך אנגעפאלן די דריטע-קלאס

טוינטער האבן אפגעווארט און געפייערט דעם באזוך פונעם מונקאטשער וואונדער-רבי

[רבינו] לאזאר שפירא, דער גרויס-בארימטער מונקאטשער הויפט-רבי, וועמענס נאמען איז רעספעקטירט און באקאנט איבער די גאנצע וועלט, איז דאנערשטאג נאכמיטאג [פרשת מטות-מסעי תרצ"ג] אנגעקומען קיין סאטמאר, מיטן 'האלמי עקספרעס' באן. ער האט זיך אויפגעהאלטן בלויז עטליכע שעה צווישן זיינע סאטמארער נאכפאלגער, און שוין זעקס אזייגער איז ער ווייטער

הנהגות

וויל צוקומען נאנט צום הויפט-רבי, כאטש מען קען אפילו נישט אראפלייגן א נאדל. די היץ איז שרעקליך. פון די מענטשן רינט דאס שווייס, אבער זיי רירן זיך נישט אוועק. די חסידים קוקן מיט עהרע און באטראכטן יעדע באוועגונג און יעדעס ווארט פון דעם וואונדער-רבי. אבער [רבינו] שפירא לאזאר זעהט אויס מיד, אזוי אז ער טוישט בלויז עטליכע ווערטער מיט [ר' יחיאל] מיכל פראנקל [ארטיגער ראש הקהל], א גרויסע תבואה האנדלער, וואס זיצט גלייך נעבן אים.

דער הויפט-רבי האט דערציילט פאר פראנקל, אז מען האט איהם איינגעלאדנט צו א באדע-ארט אין אויבער-עסטרייך, אבער ער האט אפגעזאגט די איינלאדענונג, טראצדעם וואס די עסטרייכישע רעגירונג האט צוגעזאגט, אז ער דארף נישט מורא האבן פון אנטסיסעמיטישע אויסברוכן. אין צוזאמענהאנג מיט דעם האט ער אויך אנגעמערקט, אז ער דאווענט זייער אסאך אז די רדיפות אקעגן אידן אין דייטשלאנד זאלן זיך שוין אויפהערן.

אין צומער גייען פון מויל צו מויל לעגענדעס וועגן דער מונקאטשער הויפט-רבי'ס הויכער בילדונג און גרויסער ידיעה. יעדער ווייסט צו דערציילן א מעשה וועגן אים. באזונדערס לויבן זיי אויס זיין קענטעניסן אין מעדיצינישע וויסנשאפטן. מען זאגט, אז די גאנצע כירורגיע און אינערליכע מעדיצין איז אין זיין קליינעם פינגער. נישט איינמאל, האבן שוין אויך באַרימטע מעדיצינישע פראפעסארן פון וויען, געבעטן זיין עצה.

א סאטמארער קינדער-דאָקטער און רענטגען-ספעציאליסט, באקאנט מיט זיין רעליגיעזקייט, וואס האט פונקט אזוי פאנאטיש געכאפט א ברכה-ברענגנדיגן ביינערל ווי די אנדערע חסידים, שטיפט זיך אריין צום הויפט-רבי שפירא, ווייזט איהם רעצעפטן און בעט איהם זיין עצה אין פארשידענע מעדיצינישע ענינים.

דער דאקטער דאנקט נאכדעם דעם קלוגן הויפט-רבי פאר זיינע עצות, מיט א קוש אויף דער האנט.

[ר' יחיאל] מיכל פראנקל, א תבואה-הענדלער, וואס איז א לאנגיעריגער באקאנטער פון [רבינו] לאזאר שפירא, דערציילט, אז מיט עטליכע יאר צוריק האבן זיי צוזאמען פארבראכט די זומער-אפרוה אין מארינבאד. פראנקל האט דעמאלטס געליטן פון שטענדיגע, שטארקע קאפ ווייטאגן, קעגן וועלכע קיין שום מעדיצין האט נישט געהאלפן. אמאל האט ער זיך באקלאגט אויף זיין צרה פארן הויפט-רבי שפירא. דער קלוגער רבי האט נישט לאנג געטראכט, נאר גלייך גענומען א בליי און פאפיר און איהם אפגעשריבן א רעצעפט.

פראנקל ווייזט מיר דעם רעצעפט, אויף וועלכעס מיט [רבינו] לאזאר שפירא'ס אייגענע האנטשריפט, אויף אונגאריש, שטייט: ELIXIR DE KOLA (Prágai gyártmány) naponta háromszor [עליקסיר דע קאלא (פראגער פאבריקאציע), דריי מאל א טאג].

- און האט דער רעצעפט געהאלפן? פרעג איך פראנקל.

- גאר אינגאנצן! זינט דעמאלטס איז מיין פיינליכע קאפ ווייטאג אינגאנצן פארשוואונדן!

א וואונדער-רבי וואס זאגט אפ געלט

די סעודה קומט שוין צו אן ענדע. אינצווישן קומען ווייטער פרישע באזוכער. עס קומט אויך [הגה"צ] חיים האלבערשטאם [זוהן פון הרה"ר רבי שלום אליעזר מראצפערט הי"ד], דער סאטמארער ארטאדאקסישער אונטער-רבי [דיין], וועמען [רבינו] לאזאר שפירא באגריסט פערזענליך.

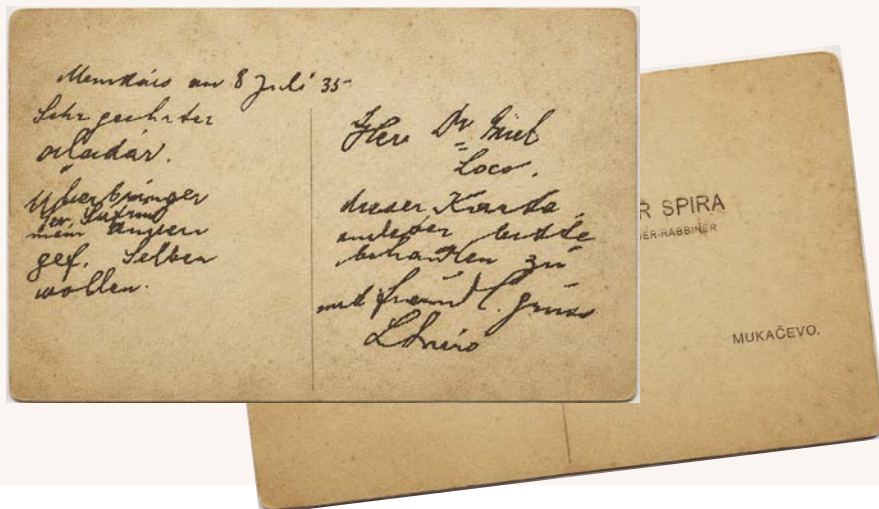
אן אינטערעסאנטע און כאראקטעריסטישע פאסירונג האט זיך דערווייל אפגעשפילט. איינער פון די געטרייע חסידים האט געוואלט מיט א גרויסע סומע געלט אויסדריקן זיין באעהרונג צום מונקאטשער הויפט-רבי. [רבינו] לאזאר שפירא ענטפערט דעם וואס האט איהם אנגעבאטן דאס געלט, אזוי:

- איך בין נישט דא אויף א געשעפט-דייזע!

- איך האב נישט מיטגעבראכט קיין קראם.

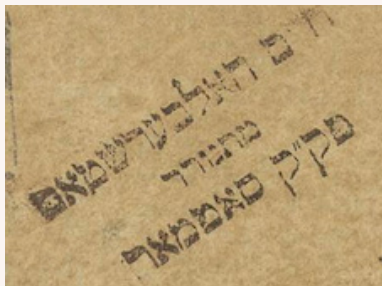
אין דער זעלבער צײַט האבן צוויי גאנץ אפגעריסענע בעטלערס אריינגעשטעקט זייערע קעפ דורכן פענסטער. [רבינו] שפירא האט זיי באמערקט. ער האט אריינגעשטעקט די האנט אין זיין קאפטאן-טאש, און דורך א יונגן תלמוד'יסט געשיקט צען

א מעדיצינישע נאטיץ פון רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע געשריבן אין די אונגארישע שפראך, תמוז תרצ"ה

ר' יחיאל פראנקל, ראש הקהל אין סאטמאר

אום זעקס אזייגער איז [רבינו] לאזאר שפירא אפגעפארן פון סאטמאר

טשעכישע קרוינען פאר יעדן פון די בעטלערס.

שפירא לאזאר גריסט די באפעלקערונג פון סאטמאר

[רבינו] שפירא לאַזאַר, האט נאכמיטאג אום זעקס אזייגער, צווישן דער עקסטאזפולע פארזאמלטע מאסן, זיך אריינגעזעצט אין אן אויטא, כדי צו פארן קיין סילאדי-שאמלוי.

ביים אריינשטייגן פון דער הויפט-רבי אין דער אויטא, האט זיך אפגעשפילט א שיינע פאסירונג. די שיינע לוקזיריעזע אויטא, וואס עלעק [ר' אליהו דוד] מארקאוויטש - אַ גרויסע ברוינפן הענדלער - האט צוגעשטעלט צום דינסט פונעם רבי'ן, האט שוין געווארט אנגעצונדן ביים טויער. [רבינו] לאזאר שפירא האט נאר מיט גרויסער מיה זיך געקענט אריינזעצן אינעם אויטא, נאכן זיך דורכשטיפן צווישן דער פאנאטישער מאסן. מיט אים האבן זיך אריינגעזעצט זיינע צוויי סעקרעטארן און דריי באגלייטער. דער באזיצער פון דעם אויטא וואס איז צוגלייך דער דרייווער - עלעק [ר' אליהו דוד] מארקאוויטש - האט אנגעמערקט, אז איינער פון די באגלייטער זאל אראפבלייבן פונעם אויטא, כדי נישט צו שאפן צופיל דרוק וואס קען גורם זיין אז די ספרינג"ס זאלן זיך איבעררייסן אויפן וועג.

[רבינו] לאזאר שפירא האט דאס אוועקגעמאכט מיט א ווינק מיט דער האנט, און געזאגט:

- זארגט זיך נישט, הער מארקאוויטש! פאר די ספרינג"ס נעם איך אחריות. ענדערש זאגט מיר: ווילאנג פירט איר שוין אן אויטא...?

די אויטא פון דער בארימטער מונקאטשער הויפט-רבי, האט עטליכע מינוט נאך זעקס פארלאזט סאטמאר און זיך ארויסגעלאזט קיין סילאדי-שאמלוי. דער הויפט-רבי וועט דארט ווילן עטליכע טעג צווישן זיינע חסידים אין סילאדי-שאמלוי, וועלכע האבן שוין לאנגע טעג געמאכט גרויסע פארברייטונגען פאר דעם מכובד'יגן קבלת-פנים.

[רבינו] לאזאר שפירא ענטפערט אין אן אייראפעישן פיינעם געבילדעטן שטייגער, מיט א פערפעקטן אונגערישער שפראך:

- זייער שייך איז מיר אייער אינטערעס, אבער ביטע זייט נישט בייז, איך גיב נישט קיין אינטערווי. דאס איז מיין פרינציפ. ווי אין דער פארגאנגענהייט, אזוי אויך אין דער צוקונפט, וועל איך פון דעם נישט אפגיין.

ווען איך פראוואו נאכאמאל צו פרעגן עפעס, זאגט [רבינו] שפירא מיט א לייכטע שמיכל:

- איר זעהט, אזוי גייט עס ביי אייך. איין פראגע, נאך א פראגע, און דער מענטש כאפט זיך נישט, און איר האט שוין דורכגעפירט אן אינטערווי. איך קען גוט די זשורנאליסטישע שטיק. אבער איך האלט זיך צו מיינע פרינציפן. איך גיב נישט קיין דערקלערונגען, ווייל איך וויל זיך נישט אריינלאזן אין פאליטישע ענינים.

- אבער - זאגט ער ווייטער - איך וועל נאך אמאל געבן א דערקלערונג. דאס וועט זיין ווען דער משיח וועט קומען, וואס זיין אנקום מיר טוען ערווארטן יעדע מאמענט. האפנטליך ביז דעמאלטס וועלן פאליטיק און האס זיך אויפהערן, און שלום און ליבשאפט וועלן הערשן צווישן מענטשן!

- דורך דעם "סאמאס" צייטונג, גריס איך די באפעלקערונג פון סאטמאר, אן קיין שום אונטערשיד פון רעליגיע און נאציאנאליטעט.

- פאליטיק איז נישט מיין אויפגאבע. מיין ציל איז צו דינען דעם אייבערשטן און ארויסהעלפן יעדן איינעם וואס ווענדט זיך צו מיר, און וועמען איך קען נאר העלפן. איך פרעדיג שלום, פארשטענדעניש און מענטשליכע ליבשאפט, און איך בעט, אז די פרעסע זאל מיר שטענדיג אונטערשטיצן אין דער ארבעט!

עס איז שוין בערך האלב זעקס. די פארזאמעלטע האבן געזאגט די דאנק-געבעט וואס איז באשטימט נאך א סעודה. דער הויפט-רבי און זיינע באגלייטער גרייטן זיך שוין צו פארן ווייטער.

איך פרוביר צו באקומען אן אינטערווי ביי [רבינו] לאזאר שפירא, אבער נאך צוויי פראוואו שיקט ער מיר זאגן אז ער גיבט נישט קיין אינטערוויס, ווייל ער האט נישט ליב ווען מען טוט זיך באשעפטיגן מיט זיין פערזענליכקייט.

עס איז ליגט נאך ביי אלעמען לעבעדיג אין זכרון, די גרויסע חתונה פון דער טאכטער פון דעם הויפט-רבי שפירא, וואס איז פארגעקומען אין מערץ [- חודש אדר תרצ"ג] אין מונקאטש, וועגן וועלכער די גאנצע וועלט-פרעסע האט דעמאלטס געשריבן. [רבינו] שפירא באציעט זיך צו די אלע פרעסע באריכטן. ער זאגט, אז דעמאלט האבן די צייטונגען צוזאמגעערעדט אלע סארטן זאכן וועגן איהם, כאטש ער האט פאר קיינעם פון די זשורנאליסטן נישט געגעבן קיין דערקלערונג. אפילו נישט לאנג צוריק איז א לאנדאנער זשורנאליסט געקומען צו איהם, און האט געוואלט באקומען א דערקלערונג פארן צייטונג פון לארד ראטערמיר. דער ענגלישער זשורנאליסט האט איהם פערזענליך איבערגעגעבן ראטערמיר'ס קארטל, אויף וועלכן איז געשטאנען געשריבן:

צו דעם העכסט-געעהרטן הער לאזאר שפירא.

לארד ראטערמיר.

נאטירליך, איז פון דעם אינטערווי גארנישט געווארן.

די נאכאנאנדע אפזאגונגען ברענגען מיר נישט אין צווייפל. איך זעלבסט שטיפ זיך צו צום הויפט-רבי. [רבינו] לאזאר שפירא גיבט פריינטליך די האנט. איך זאג איהם, אז איך וויל באקומען ענטפערס אויף עטליכע פראגעס.

קביעין כן תהוון בדהנהו חבורתא!

לומדי ספר הקדוש דברי תורה

וועלכע זענען אצינד פסיים
די פינפטן מחזור, און הייבן
יעצט אן דעם זיבעטן
מחזור בשעה טובה
כפי בקשת
כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שליסט
אייד אן אין
די חבורה
קדושה פון
דעם גרויסן
ציבור
חסידים

למה נמשלו דברי
תורה כאש...
לומר לך מה אש איתו
חולק יחידי
אף דברי תורה אין
מתקיימין ביחידי
תענית ז, א

די לוח היום ללימוד
דברי תורה ווערט אי"ה
פארשפרייט בבתי
מדרשינו בימי ההילולא
קדישא

68% of hot car deaths happen during daycare drop-off.

No internet Easy to use Loved by parents.
With Kido, each child is checked in with a quick tap. If a child isn't checked in by the expected time, parents are notified automatically.
Kido.nyc | 845.209.1388 | hello@kido.nyc

Kido

Running a 100+ child center? You may qualify for free hardware.

IN MEMORY OF OUR DEAR FRIEND, WHO TRAGICALLY LOST HER CHILD WHILE FORGOTTEN IN A HOT CAR ON THE WAY TO PLAYGROUP.